

Pokolenie gniazdowników w Polsce

Generation of young adults living
with their parents in Poland

Pokolenie gniazdowników w Polsce

Generation of young adults living
with their parents in Poland

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Warszawie

Statistical Office in Warszawa

Pod kierunkiem

Supervised by

Dorota Szałtys, Główny Urząd Statystyczny

Tomasz Zegar, Urząd Statystyczny w Warszawie

Zespół autorski

Editorial team

dr Klaudia Peszat, Magdalena Cybulska, Emilia Murawska, Gabriela Nowakowska

Prace redakcyjne

Editorial work

Anna Cacko

Tłumaczenie

Translation

Agnieszka Gromek-Żukowska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

dr Klaudia Peszat

Publikacja dostępna na stronie

Publication available on website

<http://warszawa.stat.gov.pl/>

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła.

When publishing Statistics Poland data - please indicate the source.

PRZEDMOWA

Urząd Statystyczny w Warszawie, korzystając z doświadczeń Ośrodka Administracyjnych Źródeł Danych oraz Mazowieckiego Ośrodka Badań Regionalnych przygotował pracę eksperymentalną o pokoleniu polskich gniazdowników. Umiejętne wykorzystanie danych administracyjnych w połączeniu z nowatorskimi metodami definiowania rodzin i identyfikowania populacji, opracowanymi w Departamencie Badań Demograficznych GUS, dało zaskakujące wyniki. Udało nam się stworzyć bardzo szczegółowy obraz pewnego wycinka populacji mieszkańców kraju w skali gmin i poszczególnych roczników. Socjologowie i statystycy opierali się do tej pory wyłącznie na badaniach realizowanych na próbach reprezentatywnych. Źródła administracyjne umożliwiły nakreślenie eksperymentalnego portretu całego pokolenia gniazdowników w Polsce.

Mam nadzieję, że opracowanie Urzędu Statystycznego w Warszawie będzie użytecznym źródłem wiedzy o osobach młodych mieszkających z rodzicami. Jest również kolejnym dowodem, że statystyka publiczna szuka nowych możliwości odpowiadania na zmieniające się potrzeby informacyjne odbiorców.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Warszawie

Zofia Kozłowska

PREFACE

The Statistical Office in Warszawa, using the experience of the Centre for Administrative Data Sources and the Mazovian Centre for Regional Surveys, has prepared an experimental work on the generation of young Polish adults living with parents. The skillful use of administrative data in conjunction with innovative methods for determining families and identifying populations, developed in the Demographic Surveys Department of the Statistics Poland, gave surprising results. We have managed to create a very detailed picture of a certain segment of the population of the country's inhabitants in the scale of gminas and individual years. So far, studies by sociologists and statisticians have been based solely on the representative method. Administrative sources made it possible to draw an experimental portrait of the entire generation of young adults living with parents in Poland.

I hope that the study of the Statistical Office in Warszawa will be a useful source of knowledge about young adults living with their parents. It is also another proof that official statistics is looking for new opportunities to respond to the changing information needs of recipients.

Director
of the Statistical Office
in Warszawa

Zofia Kozłowska

SPIS TREŚCI

CONTENTS

PRZEDMOWA	4
<i>PREFACE</i>	5
OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I WAŻNIEJSZE SKRÓTY	7
<i>SYMBOLS AND MAIN ABBREVIATIONS</i>	7
OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW	7
ABBREVIATIONS	7
WSTĘP	8
<i>INTRODUCTION</i>	10
SYNTEZA	12
<i>EXECUTIVE SUMMARY</i>	13
WYNIKI BADANIA	14
<i>SURVEY RESULTS</i>	14
Charakterystyka gniazdowników według płci i wieku	15
Characteristics of young adults living with parents by sex and age	15
Aktywność edukacyjna gniazdowników	16
Educational activity of young adults living with parents	16
Aktywność ekonomiczna gniazdowników	18
Economic activity of young adults living with parents	18
Dochody gniazdowników	21
Income of young adults living with parents	21
Rodzina gniazdowników	28
Family of young adults living with parents	28
Dziedziczenie aktywności ekonomicznej w rodzinach gniazdowników	30
Inheriting of economic activity in families of young adults living with parents	30
METODOLOGIA BADANIA	33
<i>METHODOLOGY OF STUDY</i>	33
Wykorzystane źródła danych	33
Data sources	33
Procedura badawcza	34
BIBLIOGRAFIA	46
<i>BIBLIOGRAPHY</i>	46

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I WAŻNIEJSZE SKRÓTY

SYMBOLS AND MAIN ABBREVIATIONS

OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW

ABBREVIATIONS

Skrót <i>Abbreviation</i>	Znaczenie <i>Meaning</i>
Dz.U.	Dziennik Ustaw Journal of Laws
i in.	i inni and others
KRUS	Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Agricultural Social Insurance Fund
m.in. <i>i.a.</i>	między innymi among others
p. proc. <i>pp</i>	punkt procentowy percentage point
PESEL	Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności Common Electronic System of Population Register
POL-on	Zintegrowany System Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym POL-on Integrated Information System on Science and Higher Education POL-on
r.	rok year
tys.	tysiąc
zob.	zobacz see
ZUS	Zakład Ubezpieczeń Społecznych The Social Insurance Institution

WSTĘP

Od początku lat 90. XX wieku obserwowane są w Polsce istotne zmiany zachowań demograficznych dotyczących tworzenia rodziny i jej rozwoju. Przez blisko 30 lat mediana wieku nowożeńców wzrosła o ponad 5 lat (dla kobiet z 22 lat w 1990 roku do niespełna 28 lat w 2018 roku, dla mężczyzn z 25 lat w 1990 roku do 30 lat w 2018 roku), co skutkowało również wzrostem wieku środkowego kobiet rodzących pierwsze dziecko (z 23 lat w 1990 roku do 28 lat w 2017 roku). Znacznie spadł także poziom dzietności (z 1,991 z w 1990 roku do 1,435 w 2018 roku).

Odkładanie decyzji o założeniu rodziny, posiadaniu mniejszej liczby dzieci, czy nawet samotnym życiu są wynikiem przeobrażeń zachodzących w zachowaniach ludzi młodych, którzy najpierw inwestują w rozwój zawodowy, a dopiero później w założenie rodziny i jej powiększenie. W koncepcji cyklu (przebiegu) życia jednostki i rodziny (Szukalski 2018, Balcerzak-Paradowska 2018), stosowanej powszechnie w demografii i socjologii, wyróżniane są fazy stanowiące uporządkowane sekwencje etapów rozwojowych jednostki, wyznaczanych poprzez występowanie określonych zdarzeń demograficznych (rodzinnych, edukacyjnych, migracyjnych, zawodowych) i ich wzajemnych powiązań (Kotowska 2018).

Wzorzec przejścia do dorosłości definiowany jest poprzez występowanie takich zdarzeń jak: ukończenie edukacji formalnej, podjęcie pierwszej pracy, opuszczenie domu rodzinnego, utworzenie związku (kohabitacja, małżeństwo) oraz urodzenie pierwszego dziecka (Kotowska 2018). Porównanie typowych biografii życiowych dwóch pokoleń (osób urodzonych w latach 1950-1954 oraz osób urodzonych w latach 1975-1979) wskazuje na opóźnianie się procesu przejścia do dorosłości, ale także na destandardyzację i większą złożoność ścieżek wśród młodszych generacji (Kotowska i in. 2016). Osiąganie dorosłości jest również bardzo często postrzegane w kategoriach indywidualistycznych i psychologicznych, jako zdolność do podejmowania decyzji w oparciu o własne przekonania i wartości czy branie odpowiedzialności za swoje działania (Piszczatowska-Olesiewicz 2014). Zdarzeniem, które łączy obie perspektywy jest opuszczenie domu rodzinnego i usamodzielnienie się od rodziców.

Wyniki realizowanego w krajach Unii Europejskiej badania dochodów i warunków życia (EU-SILC) wskazują na coraz późniejsze opuszczanie przez dzieci rodzinnego gniazda. Według danych z badania EU-SILC w 2018 roku 45,1% Polaków w wieku od 25 do 34 lat mieszkało przynajmniej z jednym ze swoich rodziców, zaliczając się do grona tzw. gniazdowników. Poziom zjawiska gniazdownictwa w Polsce jest znacznie wyższy od średniej dla Unii Europejskiej, która w 2018 roku wyniosła 28,6%. W porównaniu z 2005 rokiem odsetek osób w analizowanej grupie wieku, które mieszkały ze swoimi rodzicami, wzrósł w Polsce o blisko 9 p. proc. W Unii Europejskiej w latach 2011-2018 skala występowania zjawiska utrzymywała się na stabilnym poziomie nieznacznie przekraczającym 28%. Dane pochodzące z badania reprezentacyjnego realizowane są jednak na zbyt małej próbie, by umożliwić przedstawienie skali zjawiska i charakterystyki gniazdowników na niższych poziomach agregacji terytorialnej.

Ze względu na rosnące znaczenie tego zjawiska autorzy publikacji postanowili przygotować pracę eksperymentalną wykorzystującą źródła administracyjne i na ich podstawie określić zróżnicowanie przestrzenne poziomu gniazdownictwa w Polsce oraz dokonać charakterystyki osób młodych mieszkających ze swoimi rodzicami.

W tym celu wykorzystane zostały dane pochodzące z rejestrów administracyjnych oraz wyniki wcześniejszych prac badawczych dotyczących parentyzacji (procesu łączenia mieszkańców kraju w rodziny) oraz aktywności ekonomicznej ludności¹. Populacja wyjściowa została wyodrębniona z Systemu Operatów Statystycznych, zaś pozostałe zmienne umożliwiające scharakteryzowanie analizowanej grupy ludności pod względem m.in. aktywności ekonomicznej wyprowadzono na podstawie źródeł administracyjnych: Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Kasy Rolniczego Ubezpieczenia

¹ Wykorzystano wstępne wyniki prac eksperymentalnych realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny.

Społecznego, Ministerstwa Finansów, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministerstwa Edukacji Narodowej² według stanu na koniec 2018 r.

Na potrzeby niniejszej pracy przyjęto następującą definicję gniazdownika:

Gniazdownik – osoba w wieku 25-34 lata mieszkająca z rodzicami, nieposiadająca współmałżonka i niebędąca sama rodzicem. Populacja gniazdowników nie obejmuje osób rozwiedzionych oraz wdowców.

Rezultatem badania jest szczegółowa charakterystyka osób młodych mieszkających z rodzicami według wieku, płci, aktywności ekonomicznej i edukacyjnej oraz średnich miesięcznych dochodów w 2018 r. W pracy zweryfikowano również zależność poziomu gniazdownictwa od modelu rodziny i aktywności zawodowej rodziców. Wykorzystanie danych z rejestrów administracyjnych umożliwiło przeprowadzenie analiz na poziomie gmin, dzięki czemu możliwe było ukazanie zróżnicowania przestrzennego zjawiska gniazdownictwa w Polsce.

Badanie dostarcza informacje o jednej z faz cyklu życia rodziny, stanowiąc przyczynek do analizy przemian wzorców przebiegu życia, w tym coraz późniejszego przechodzenia do dorosłości. Wnioski z pracy badawczej mogą być pomocne w formułowaniu rekomendacji dla polityki rodzinnej oraz innych polityk sektorowych, takich jak polityka mieszkaniowa, edukacyjna, czy rynku pracy w zakresie tworzenia warunków sprzyjających uzyskiwaniu samodzielności ekonomicznej i mieszkaniowej przez młode pokolenie.

² Podczas przygotowywania publikacji Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego i Ministerstwo Edukacji Narodowej zostały zastąpione przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

INTRODUCTION

Since the beginning of the 1990s, significant changes in demographic behaviour related to family formation and its development have been observed in Poland. For nearly 30 years, the median age of newlyweds increased by over 5 years (for women from 22 in 1990 to less than 28 in 2018, for men from 25 in 1990 to 30 in 2018), which also resulted in an increase in median age of women giving birth to their first child (from 23 in 1990 to 28 in 2017). The fertility rate also dropped significantly (from 1.991 in 1990 to 1.435 in 2018).

Postponing the decision to start a family, have fewer children or even live alone are the result of transformations in the behaviour of young people who first invest in professional development, and only then in starting a family and enlarging it. In the concept of the life cycle (course) of an individual and family (Szukalski 2018, Balcerzak-Paradowska 2018), commonly used in demography and sociology, phases are distinguished, which are ordered sequences of development stages of an individual, determined by the occurrence of specific demographic events (family, educational, migration, professional) and their interrelationships (Kotowska 2018).

The pattern of transition to adulthood is defined by the occurrence of such events as: completing formal education, taking up the first job, leaving the family home, establishing a relationship (cohabitation, marriage) and giving birth to the first child (Kotowska 2018). A comparison of typical life biographies of two generations (persons born in 1950-1954 and persons born in 1975-1979) indicates a delay in the process of transition to adulthood, but also a de-standardization and greater complexity of paths among younger generations (Kotowska et al. 2016). Reaching adulthood is also very often perceived in individualistic and psychological terms, as the ability to make decisions based on one's own beliefs and values or taking responsibility for one's actions (Piszczatowska-Olesiewicz 2014). The event that connects both perspectives is leaving the family home and becoming independent from parents.

The results of the income and living conditions survey (EU-SILC) carried out in the European Union countries indicate that children leave the nest increasingly later. According to the data from the EU-SILC survey, in 2018 45.1% of Poles aged 25-34 lived with at least one of their parents. The level of this phenomenon in Poland is also much higher than the average for the European Union, which in 2018 was 28.5% and is gradually growing. Compared to 2005, the percentage of persons in the analysed age group who lived with their parents in Poland increased by nearly 9 pp. However, the data from the sample survey is too small to enable the presentation of the scale of the phenomenon and the characteristics of these young adults at lower levels of territorial aggregation.

Due to the growing importance of this phenomenon, the authors of the publication decided to prepare an experimental work using administrative sources and on their basis to determine the spatial diversity of the level of this phenomenon in Poland and to characterize young adults living with their parents.

For this purpose, data from administrative registers and the results of previous research work on parent-child record linkage (the process of joining the country's inhabitants into families) and economic activity of the population³ were used. The initial population was separated from the Statistical Survey System, while the remaining variables enabling the characterization of the analysed population group were derived from administrative sources: the Social Insurance Institution, the Agricultural Social Insurance Fund, the Ministry of Finance, the Ministry of Science and Higher Education and the Ministry of National Education.

³ The preliminary results of experimental studies carried out by the Statistics Poland were used.

For the purposes of this study, the following definition of young adults living with parents was adopted:

Young adult living with parents – a person aged 25-34, living with their parents, without a spouse and not being the parent themselves. The population in question does not include divorced persons and widowers.

The result of the study is a detailed characteristic of young adults living with their parents by age, gender, economic and educational activity, and average monthly income. The study also verified the dependence of the level of the phenomenon on the family model and parents' professional activity in 2018. The use of data from administrative registers made it possible to conduct analyses at the level of gminas, thanks to which it was possible to show the spatial diversity of this phenomenon in Poland.

The study provides information on one of the phases of the family life cycle, contributing to the analysis of changes in life course patterns, including the increasingly later transition to adulthood. Conclusions from the research work may be helpful in formulating recommendations for family policy and other sectoral policies, such as housing, education or labour market, in terms of creating conditions conducive to economic and housing independence for the young generation.

SYNTEZA

W 2018 roku więcej niż co trzecia osoba (36%) w wieku od 25 do 34 lat w Polsce mieszkała z rodzicami i nie założyła własnej rodziny, tym samym zaliczając się do populacji tzw. gniazdowników. Większa koncentracja gniazdowników występuje w obszarach peryferyjnych Polski (głównie w gminach przygranicznych województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego). Z kolei najniższym poziomem zjawiska charakteryzują się największe miasta wraz z ich obszarami funkcjonalnymi, a także Kaszuby.

Gniazdownikami są najczęściej mężczyźni. W 2018 roku udział mężczyzn w wieku od 25 do 34 lat, którzy mieszkali ze swoimi rodzicami wyniósł 43%, podczas gdy wśród kobiet stanowił on 29%. Odsetek gniazdowników maleje wraz z ich wiekiem. Z roku na rok nieznacznie, ale stopniowo zwiększa się natomiast dysproporcja kobiet i mężczyzn w ich strukturze. W starszych rocznikach występuje większy udział mężczyzn, którzy mieszkają w domu rodzinnym.

Nieznaczny procent gniazdowników podejmuje aktywność edukacyjną (7% w 2018 roku), choć osoby z tej grupy kontynuują edukację (uczą się lub studiują) częściej niż pozostała część populacji w wieku 25-34 lata.

Gniazdownicy odznaczają się natomiast wysoką aktywnością ekonomiczną. Dwóch na trzech z nich w badanym okresie pracowało, najczęściej na podstawie umowy o pracę i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Problemem w ekonomicznym usamodzielnieniu się osób młodych są jednak dochody. Jak wynika z danych 60% gniazdowników nie posiadało żadnego dochodu lub osiągało średni miesięczny dochód poniżej stawki minimalnej, która w 2018 roku wynosiła 2100 zł.

Kolejną prawdopodobną przyczyną braku usamodzielnienia się badanych osób jest konieczność zapewnienia opieki nad rodzicami. Jak wykazało badanie, 29% gniazdowników mieszka z jednym rodzicem. Co więcej około 1/3 z tych osób mieszka z rodzicem, który jest już w wieku poprodukcyjnym, a w przypadku najstarszych roczników jest to aż 60% osób. Gniazdownicy często nie mają możliwości podzielenia się bieżącą opieką nad rodzicami z rodzeństwem, ponieważ *gros* z nich (42%) nie posiada rodzeństwa lub już z nim nie mieszka.

W wyjaśnianiu zjawiska gniazdownictwa należy brać również pod uwagę czynniki psychologiczne oraz przekazywane w rodzinach wzorce aktywności ekonomicznej. Jak wykazało badanie, prawie co szósty gniazdownik nie pracuje i mieszka jednocześnie przynajmniej z jednym niepracującym rodzicem. Podobny odsetek występuje w przypadku nieaktywnych zawodowo gniazdowników, których rodzic (w sytuacji zamieszkiwania tylko z jednym rodzicem) lub rodzice są bezrobotni, bierni zawodowo lub w wieku poprodukcyjnym. Dziedziczenie braku aktywności ekonomicznej w rodzinach gniazdowników nie wykazuje przy tym zróżnicowania względem płci.

EXECUTIVE SUMMARY

In 2018, more than every third person (36%) aged 25 to 34 in Poland lived with parents and did not start their own family, thus belonging to the population of the so-called young adults living with parents. A greater concentration of such persons occurs in the peripheral areas of Poland (mainly in border gminas of Podlaskie and Warmińsko-Mazurskie voivodships). On the other hand, the lowest level of the phenomenon is characteristic of the largest cities with their functional areas, as well as Kaszuby.

Most often, these young adults are males. In 2018, the share of men aged 25 to 34 who lived with parents accounted for 43%, while among women it was 29%. The percentage of these persons decreases with their age. On the other hand, the disproportion between men and women in their structure increases slightly but gradually from year to year. In older age groups, there is an even greater proportion of men who live in the family home.

A small percentage of these young adults undertake educational activity (7% in 2018), although persons from this group continue their education (learn or study) more often than the rest of the population aged 25-34.

On the other hand, these young adults are characterised by high economic activity. Two out of three of them worked in the analysed period, most often under a contract of employment and full-time.

However, the problem in the economic independence of young persons is income. According to the data, 60% of young adults living with parents did not have any income or achieved an average monthly income below the minimum rate, which in 2018 amounted to PLN 2,100.

Another likely reason for the lack of independence of the analysed group is the need to provide care for their parents. The study showed that 29% of these persons live with one parent. Moreover, about 1/3 of these persons live with a parent who is already in post-working age, and in the case of the oldest age groups it is as much as 60% of persons. These young adults often do not have the opportunity to share the day-to-day care of their parents with their siblings, because the majority of them (42%) have no siblings or no longer live with them.

When explaining the phenomenon of living with parents despite being an adult, one should also take into account psychological factors and patterns of economic activity passed on in families. As the study showed, almost every sixth such person does not work and lives with at least one non-working parent at the same time. A similar percentage occurs in the case of professionally inactive young adults whose parent (in the situation of living with only one parent) or parents are unemployed, economically inactive or in post-working age. The inheritance of economic inactivity in such families does not differ in terms of sex.

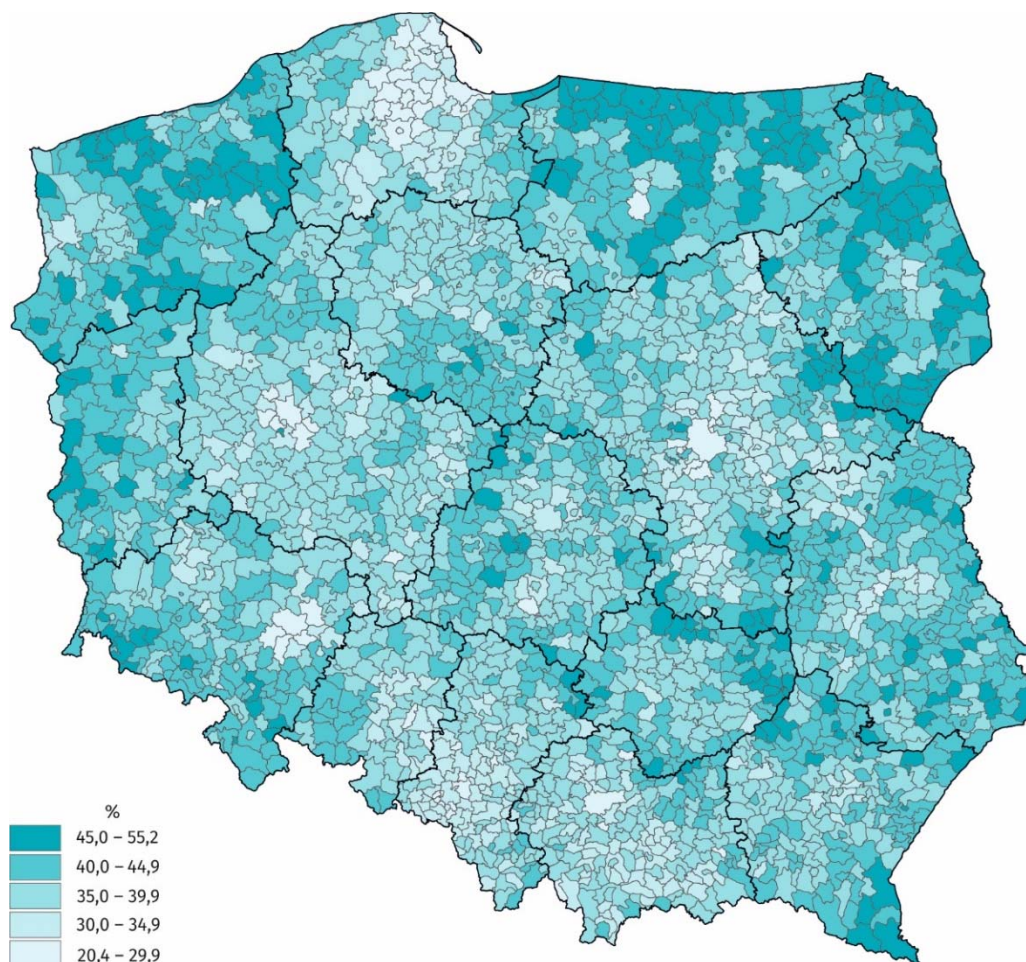
WYNIKI BADANIA

SURVEY RESULTS

W 2018 roku ponad 2 mln Polaków w wieku od 25 do 34 lat mieszkało przynajmniej z jednym ze swoich rodziców, tym samym zaliczając się do populacji tzw. gniazdowników. Udział gniazdowników w ogólnej liczbie osób w tej samej grupie wieku wyniósł 36%, ale był też bardzo zróżnicowany przestrzennie. Największy odsetek gniazdowników wystąpił w województwach: warmińsko-mazurskim i świętokrzyskim (powyżej 40%). Najniższym poziomem zjawiska gniazdownictwa charakteryzowały się natomiast województwa: pomorskie i mazowieckie (niespełna 33%). Zróżnicowanie poziomu gniazdownictwa na szczeblu gmin jest większe. Do jednostek o najwyższych wartościach wskaźnika należą gminy przygraniczne, w szczególności w województwie podlaskim i warmińsko-mazurskim, w których odsetek osób dorosłych mieszkających z rodzicami przekracza nawet 50% populacji. Z kolei do gmin o najniższej wartości badanego zjawiska zaliczają się gminy znajdujące się w obszarach funkcjonalnych największych polskich miast, a także gminy położone w regionie kulturowym Kaszub, który charakteryzuje się jednym z najwyższych w Polsce wskaźnikami liczby zawieranych małżeństw na 1 tys. ludności. Wśród miast wojewódzkich najwyższy udział dorosłych dzieci mieszkających ze swoimi rodzicami odnotowały Kielce i Zielona Góra (powyżej 36%), natomiast najniższy – Wrocław i Warszawa (poniżej 25%).

Mapa 1. Udział gniazdowników w ogólnej liczbie ludności w wieku 25–34 lata

Map 1. Share of young adults living with parents in the total number of population aged 25-34

Charakterystyka gniazdowników według płci i wieku

Characteristics of young adults living with parents by sex and age

Zjawisko gniazdownictwa wykazuje zróżnicowanie względem płci. W 2018 roku odsetek gniazdowników w całej populacji w wieku 25-34 lata wśród mężczyzn był na poziomie 43%, podczas gdy wśród kobiet – 29%. We wszystkich województwach udział gniazdowników był wyższy w przypadku mężczyzn niż w przypadku kobiet.

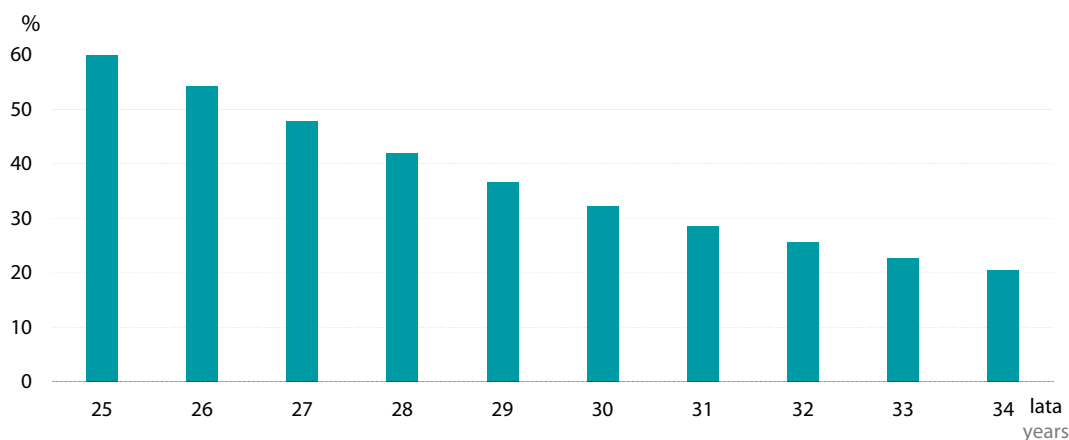
Rozkład przestrzenny gniazdowników według płci odzwierciedla ogólny poziom gniazdownictwa. W województwie świętokrzyskim, które zanotowało najwyższy poziom gniazdownictwa w kraju, udział mężczyzn mieszkających ze swoimi rodzicami wyniósł 49%, z kolei w województwie pomorskim, charakteryzującym się najniższą wartością analizowanego zjawiska – 38%. Największy odsetek mieszkających z rodzicami kobiet wystąpił natomiast w województwach: warmińsko-mazurskim, zachodniopomorskim i lubuskim – po 33%. Najmniej gniazdujących kobiet było w województwach: pomorskim i mazowieckim (po około 26%).

W ponad ¼ gmin w Polsce co drugi mężczyzna w wieku od 25 do 34 lat mieszkał ze swoimi rodzicami. Dla porównania, nie było w Polsce żadnej takiej gminy, w której udział kobiet, które nie opuściły jeszcze rodzinnego domu przekroczyłby 50% populacji w badanym wieku.

Odsetek gniazdowników w Polsce zmienia się wyraźnie wraz z ich wiekiem. W starszych rocznikach maleje udział osób mieszkających ze swoimi rodzicami. O ile wśród osób 25-letnich gniazdownicy stanowili 61%, to w grupie 34-latków odsetek ten był już prawie trzykrotnie niższy i wyniósł niespełna 21%.

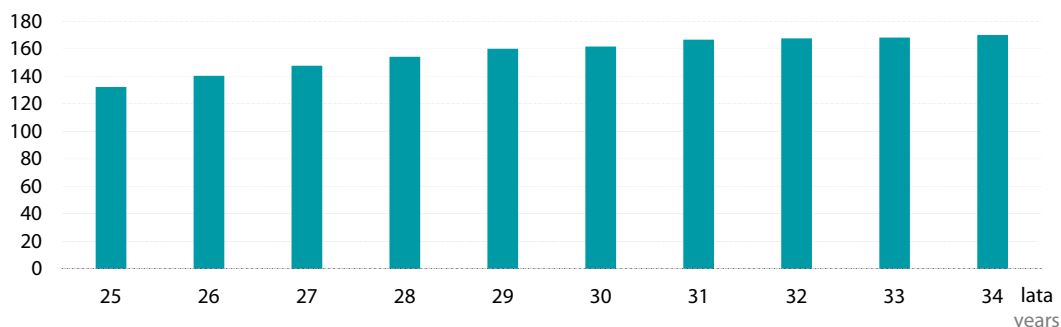
Wykres 1. Gniazdownicy według wieku

Chart 1. Young adults living with parents by age

Wraz ze wzrostem wieku zwiększa się także dysproporcja kobiet i mężczyzn. W grupie osób tej populacji w wieku 25 lat na 100 kobiet przypadało 132 mężczyzn, zaś w grupie 34-latków 100 kobietom odpowiadało aż 170 mężczyzn.

Wykres 2. Liczba mężczyzn przypadająca na 100 kobiet w grupie gniazdowników według wieku
Chart 2. Number of men per 100 women in the group of young adults living with parents by age

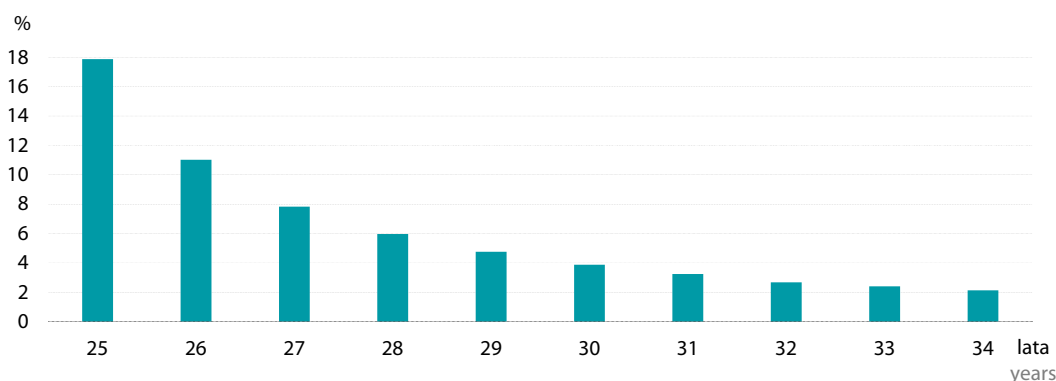
Aktywność edukacyjna gniazdowników

Educational activity of young adults living with parents

Nieco ponad 7% gniazdowników w Polsce w 2018 roku podejmowało jakąkolwiek aktywność edukacyjną (uczyło się, studiowało na studiach I, II lub III stopnia), zaś w ich grupie referencyjnej⁴ udział ten wyniósł 4%. Wśród całej populacji gniazdowników najwięcej było studentów (5%), uczniowie i doktoranci łącznie stanowili 2,5%.

Odsetek uczących się gniazdowników zmniejsza się wyraźnie wraz ze wzrostem wieku. Wśród grupy osób w wieku 25 lat blisko 18% uczyło się lub studiowało, podczas gdy pośród najstarszych przedstawicieli tej populacji udział uczących się lub studiujących osób wyniósł 2%.

Wykres 3. Odsetek uczących się lub studiujących gniazdowników według wieku
Chart 3. Percentage of learning or studying young adults living with parents by age

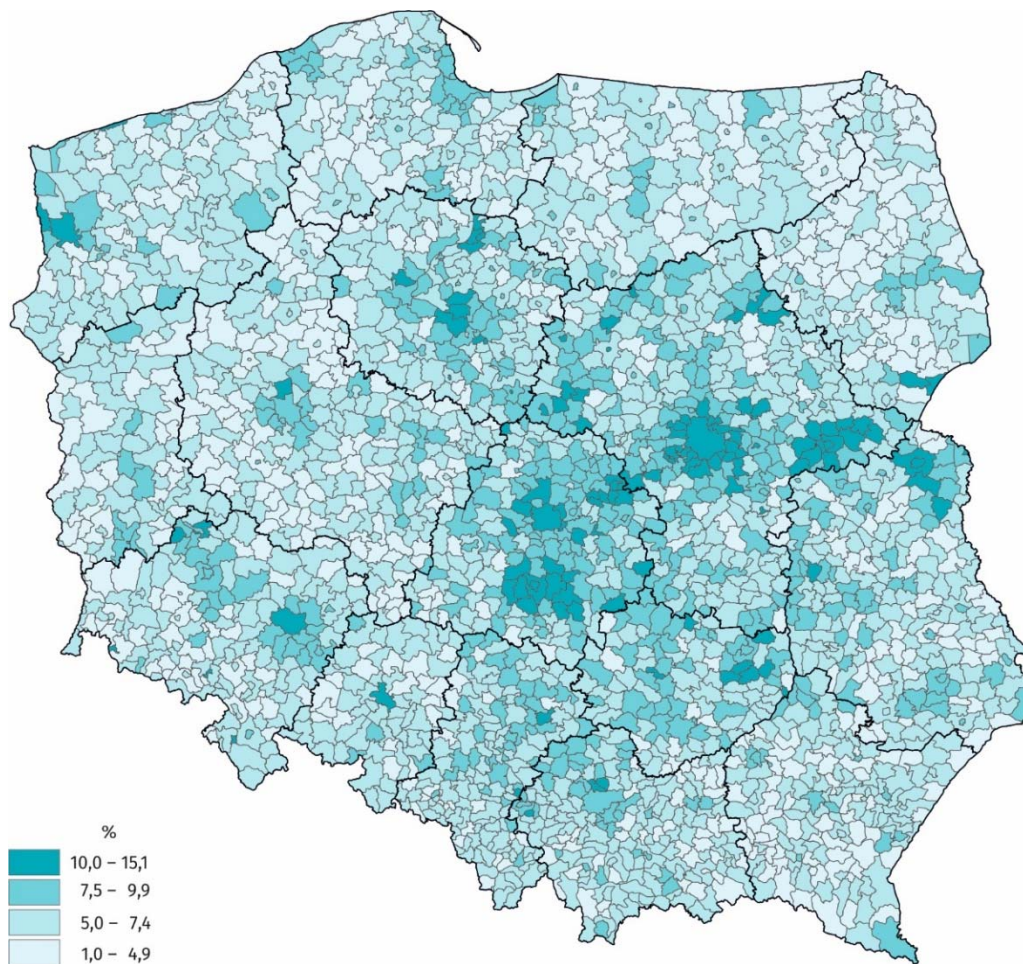
Wśród gniazdowników częściej uczyły się kobiety niż mężczyźni – 9% kobiet należących do tej grupy osób podejmowało przynajmniej jedną aktywność edukacyjną, podczas gdy u mężczyzn odsetek ten wyniósł 6%.

⁴ Grupę referencyjną stanowią osoby w wieku 25-34 lata niemieszające z rodzicami (populacja tej grupy wieku jest dopełnieniem dla populacji gniazdowników). Znajdują się w niej single, osoby, które założyły własną rodzinę lub są rozwiedzione.

Spośród województw, najwyższym odsetkiem uczących się gniazdowników charakteryzowało się mazowieckie i łódzkie (po 9%), a najniższym województwo podkarpackie (6%).

Mapa 2. Udział uczących się lub studiujących gniazdowników

Map 2. Share of learning or studying young adults living with parents

Koncentracja uczących się lub studiujących gniazdowników wystąpiła w miastach lub ich najbliższej okolicy. Najwyższy odsetek (15,1%) gniazdowników podejmujących przynajmniej jedną aktywność edukacyjną charakteryzował gminę wiejską Budziszewice zlokalizowaną w województwie łódzkim, w bliskim otoczeniu Łodzi. Miastem w Polsce o najwyższym odsetku uczących się lub studiujących gniazdowników były Skierniewice (13,2%, także województwo łódzkie). W województwie mazowieckim, podobnie jak w przypadku województwa łódzkiego, najwyższą wartością analizowanej zmiennej nie charakteryzowało się miasto centralne (Warszawa), lecz gminy położone w jego najbliższym otoczeniu (w tym przypadku Zielonka i Kobyłka – po około 13%).

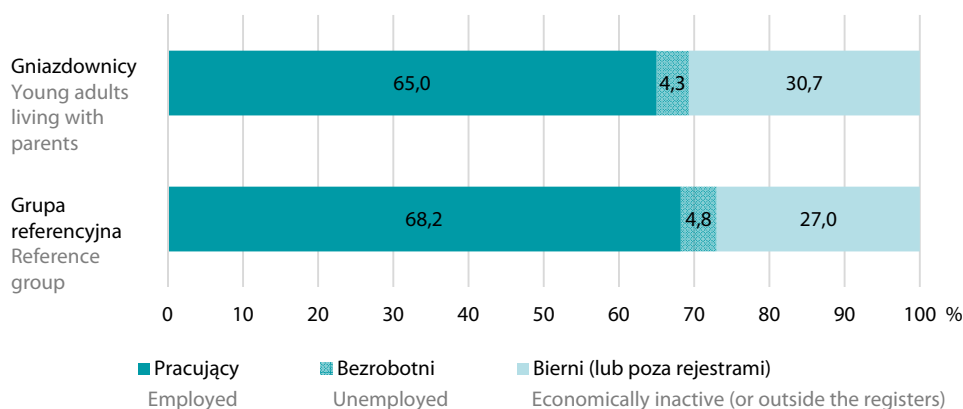
Aktywność ekonomiczna gniazdowników

Economic activity of young adults living with parents

Wyniki przeprowadzonego badania wskazują na wysoką aktywność ekonomiczną gniazdowników. W 2018 roku 65% z nich podejmowało pracę, 4,3% było bezrobotnych, a 30,7% - biernych zawodowo. Odsetek pracujących gniazdowników w porównaniu do ich grupy referencyjnej był tylko nieznacznie niższy (o 3,2 p. proc.). Wśród gniazdowników większy był udział osób biernych zawodowo (o 3,7 p. proc. w porównaniu do grupy referencyjnej).

Wykres 4. Aktywność ekonomiczna gniazdowników i grupy referencyjnej

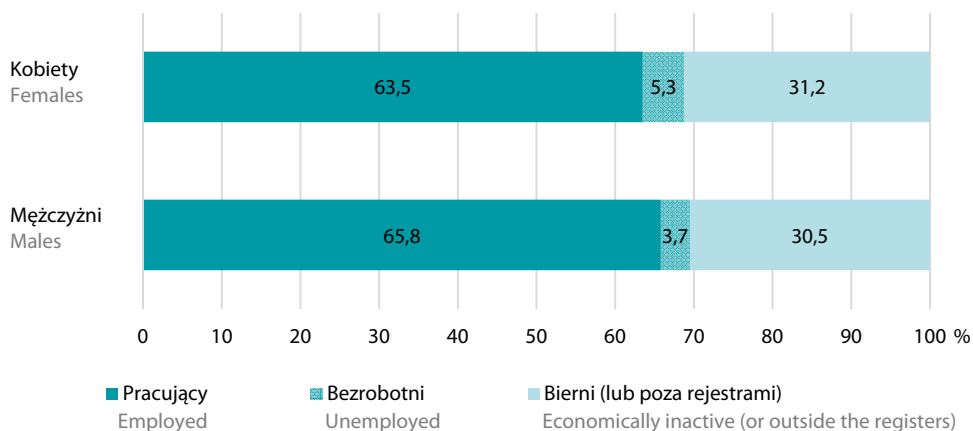
Chart 4. Economic activity of young adults living with parents and the reference group

Nieznacznie większą aktywnością ekonomiczną wśród gniazdowników odznaczają się mężczyźni. W 2018 roku blisko dwóch na trzech mężczyzn pomiędzy 25 a 34 rokiem życia, którzy mieszkali z rodzicami podejmowało pracę, w przypadku kobiet odsetek ten wyniósł 63,5%.

Wykres 5. Aktywność ekonomiczna gniazdowników według płci

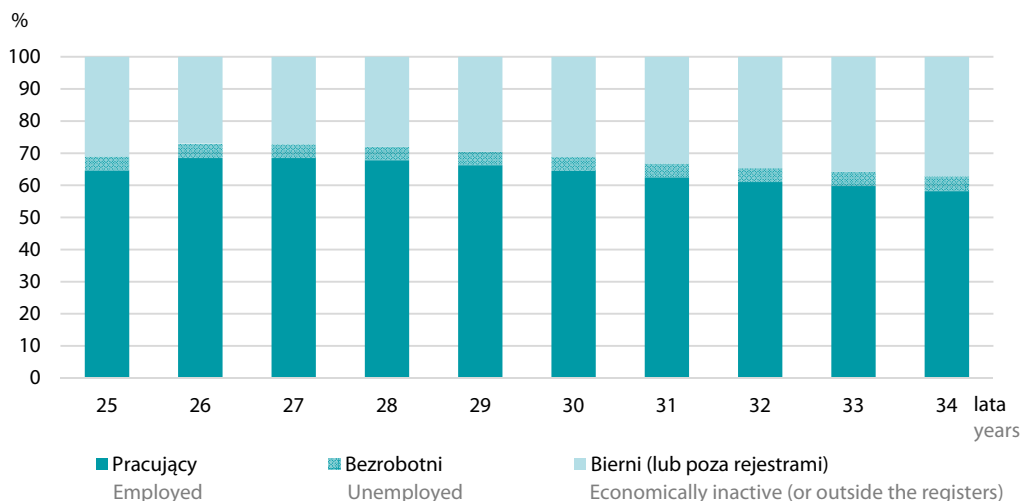
Chart 5. Economic activity of young adults living with parents by sex

Widoczna jest również zależność pomiędzy aktywnością ekonomiczną gniazdowników a ich wiekiem. Wraz z wiekiem rośnie bowiem udział osób niepracujących (bezrobotnych i biernych). W grupie 34-letnich gniazdowników odsetek osób niepracujących jest o ponad 10 p. proc. wyższy niż w grupie 26-latków. W grupie 25-letnich gniazdowników dość wysoki udział osób biernych zawodowo (31%) wynika z ich większej aktywności edukacyjnej.

Wykres 6. Aktywność ekonomiczna gniazdowników według wieku

Chart 6. Economic activity of young adults living with parents by age

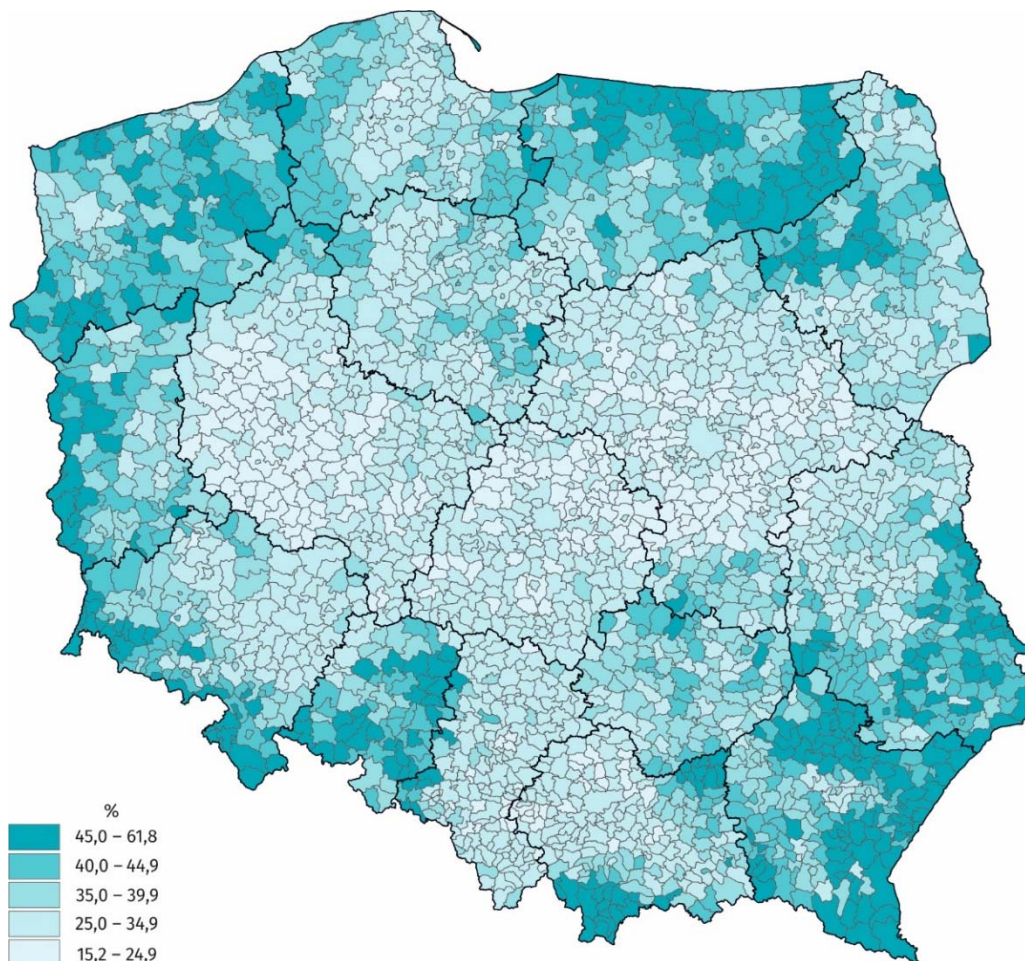

Poziom aktywności ekonomicznej gniazdowników wykazuje duże zróżnicowanie przestrzenne. W 2018 roku znacznie wyższym udziałem osób niepracujących (bezrobotnych i biernych) charakteryzowały się województwa peryferyjne niż centralne. Najwyższy odsetek niepracujących gniazdowników wystąpił w województwach: podkarpackim i warmińsko-mazurskim (powyżej 42%), natomiast najniższy był w województwach: wielkopolskim, łódzkim i mazowieckim (poniżej 30%).

Wśród miast wojewódzkich najniższy poziom aktywności ekonomicznej zanotowały miasta Polski Wschodniej (Białystok, Rzeszów, Lublin, Olsztyn i Kielce), w których odsetek niepracujących gniazdowników przekroczył 39%. Miastami wojewódzkimi o najniższym odsetku niepracujących były: Poznań, Warszawa i Katowice (udział niepracujących gniazdowników nie przekroczył w nich 30%).

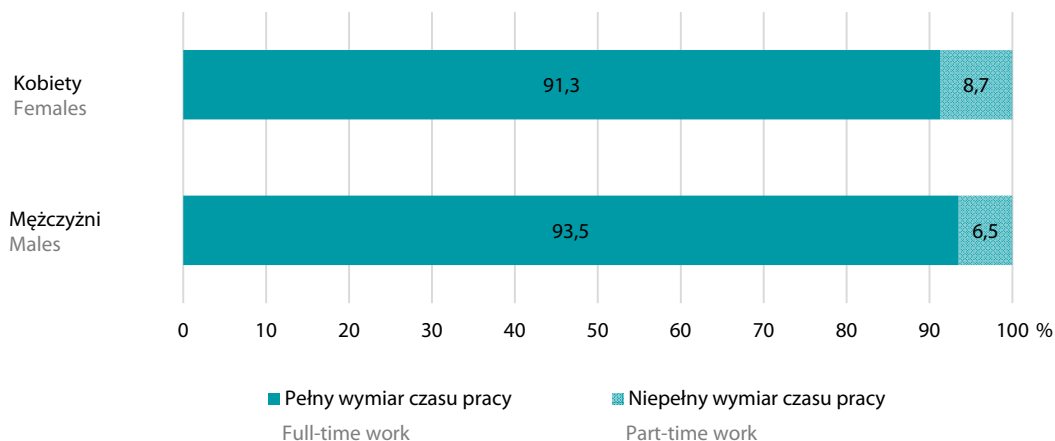
Mapa 3. Udział niepracujących (bezrobotnych i biernych zawodowo) gniazdowników

Map 3. Share of non-working (unemployed and economically inactive) young adults living with parents

Wśród pracujących gniazdowników 9 na 10 pracowało w jednym miejscu pracy (było ubezpieczonych u jednego płatnika w ramach jednego kodu tytułu ubezpieczenia w ZUS lub KRUS). W grupie osób pracujących na więcej niż jedną umowę dominowały kobiety (11,8% pracujących kobiet, które mieszkały ze swoimi rodzicami). W przypadku mężczyzn udział ten wyniósł 8,7%.

Zdecydowana większość pracujących gniazdowników (92,6%) w 2018 roku zatrudniona była na cały etat. W niepełnym wymiarze czasu pracy pracowało zaledwie 7,4% gniazdowników posiadających umowę o pracę. Częściej w niepełnym wymiarze pracowały kobiety, które stanowiły 8,7% ogółu kobiet pracujących na umowę o pracę. W przypadku mężczyzn odsetek ten wyniósł 6,5%.

Wykres 7. Wymiar czasu pracy gniazdowników według płci**Chart 7. Working time of young adults living with parents by sex**

Największy odsetek osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze czasu pracy występował w grupie 25-latków (8%). W trzech kolejnych rocznikach następował spadek udziału tej formy zatrudnienia (do 7,1% wśród 28-latków), po czym następnie sukcesywnie wzrastał, osiągając 7,7% w grupie 34-latków.

Dochody gniazdowników**Income of young adults living with parents**

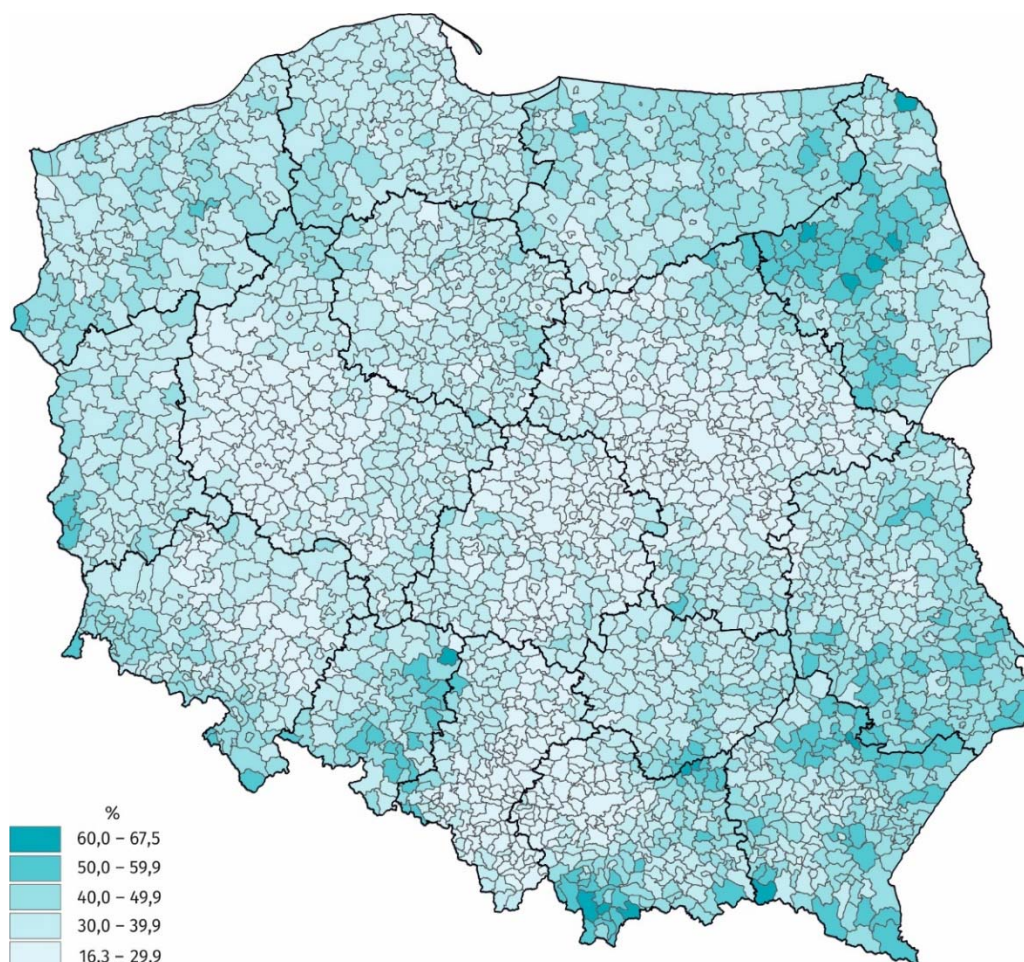
Możliwość usamodzielnienia się jest szczególnie trudna w sytuacji braku dochodów lub ich niskiego poziomu. Mieszkanie z rodzicami staje się wówczas koniecznością. Jak wynika z danych, wśród gniazdowników dominującą grupę stanowiły osoby nieposiadające żadnego dochodu lub osiągające średni miesięczny dochód poniżej stawki minimalnej, która w 2018 roku wynosiła 2100 zł. Grupa ta stanowiła łącznie 60% badanej populacji, wśród której osoby nieposiadające dochodu stanowiły 33,8%.

Najwyższy odsetek gniazdowników, którzy nie posiadali dochodu notowany był w województwie podlaskim, podkarpackim i opolskim, w których udział wyniósł powyżej 40%. Stolice dwóch pierwszych województw odnotowały najwyższe wartości wskaźnika wśród miast wojewódzkich: Białystok – 39%, Rzeszów – 37%, wysoki udział wystąpił również w Lublinie – 36%. Najmniej osób nieposiadających dochodu odnotowano w województwie łódzkim, mazowieckim i śląskim, ich odsetek wyniósł poniżej 29%. Wśród miast wojewódzkich najniższy udział charakteryzował m.st. Warszawę, Poznań oraz Katowice (poniżej 26%).

Biorąc pod uwagę rozkład przestrzenny można zauważyć, że zdecydowanie wyższy odsetek ludzi młodych mieszkających z rodzicami i jednocześnie nieposiadających własnych dochodów występował w gminach Polski Wschodniej oraz województwa opolskiego, a także gminach położonych w północno-wschodniej i południowej części województwa małopolskiego. Interesujący jest również fakt, że zarówno gmina o najwyższym udziale gniazdowników nieposiadających dochodu, jaką jest Czarny Dunajec (68%), jak również gmina o najniższym udziale tej grupy – Polanka Wielka (16%), zlokalizowane są na terenie województwa małopolskiego.

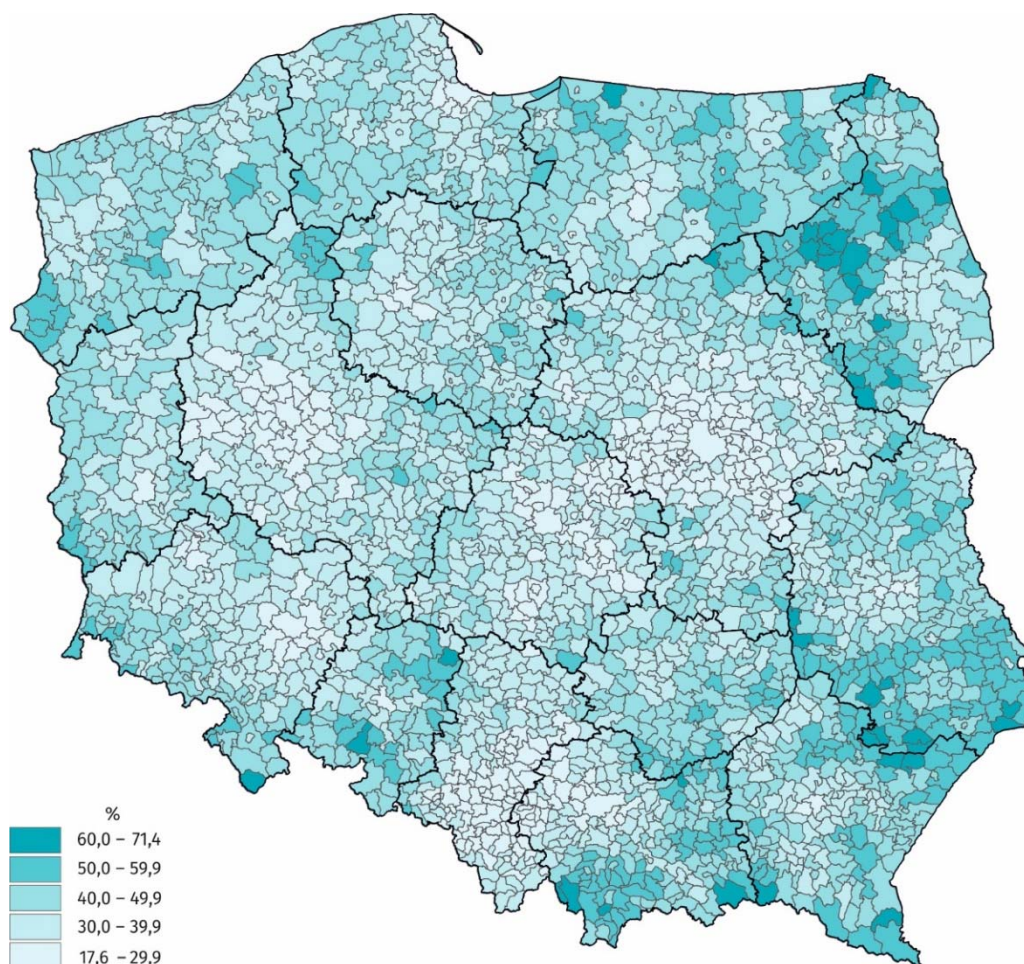
Mapa 4. Udział gniazdowników nieposiadających dochodu

Map 4. Share of young adults with no income living with parents

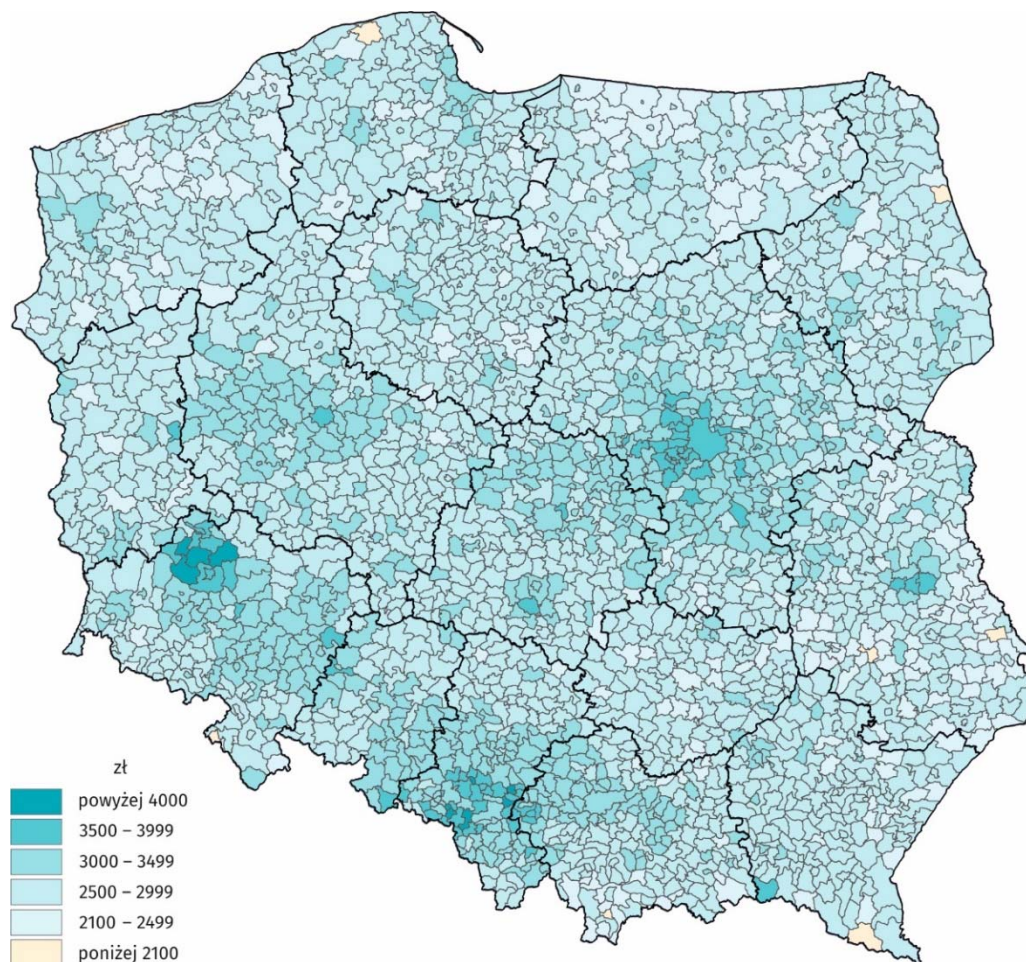

W grupie referencyjnej udział osób nieposiadających dochodu utrzymywał się na zbliżonym poziomie do gniazdowników. Różnice uwidaczniają się przy analizie rozkładu przestrzennego. Aż w 317 gminach Polski ponad połowa osób w wieku 25-34 lata, które nie mieszkały z rodzicami nie posiadała żadnego dochodu. W przypadku gniazdowników tych jednostek było o połowę mniej (157 gmin). Najwyższy udział osób bez dochodu w grupie referencyjnej notowany był w gminie Nowy Dwór oraz Perlejewo (powyżej 71%) położonych na terenie województwa podlaskiego, najniższy w gminie Kleszczów (18%) w województwie łódzkim.

Wśród województw najwyższym udziałem osób nieposiadających dochodu charakteryzowały się województwa: opolskie, podlaskie i lubelskie (w których udział ten wyniósł poniżej 41%), najniższym zaś mazowieckie, śląskie i łódzkie (poniżej 30%).

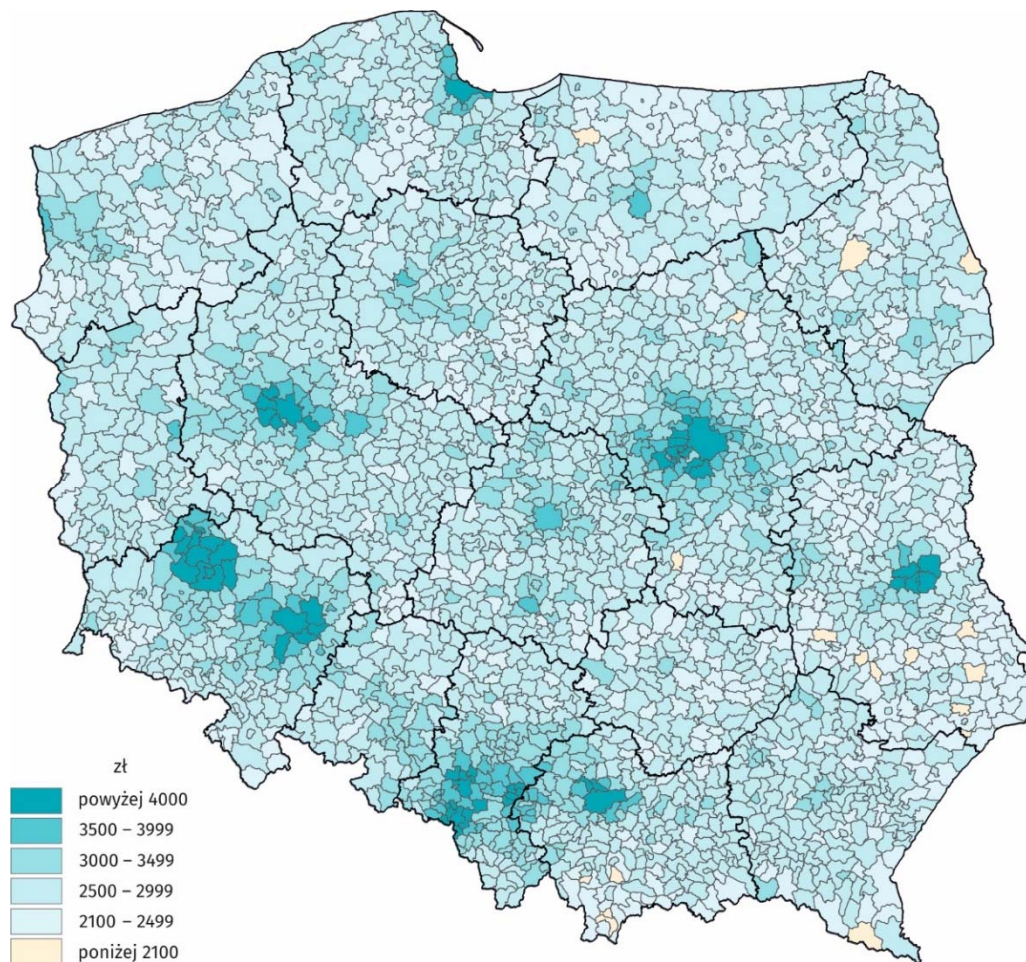
Mapa 5. Udział osób nieposiadających dochodu w grupie referencyjnej**Map 5. Share of persons with no income in the reference group**

W populacji gniazdowników najwyższe średnie miesięczne dochody (brutto) odnotowane zostały w gminach: Ornontowice, Pawłowice, Bojszowy, Mszana, Markłowice i Łędziny położonych na terenie województwa śląskiego oraz Radwanice, Rudna, Chocianów i Polkowice z obszaru województwa dolnośląskiego. W gminach tych dochody przekraczały średnio miesięcznie 4 tys. zł. W 8 gminach średnie miesięczne dochody gniazdowników nie przekraczały natomiast płacy minimalnej. Były to gminy: Białopole i Zakrzew (woj. lubelskie), Cisna (woj. podkarpackie), Lewin Kłodzki (woj. dolnośląskie), Nowy Dwór (woj. podlaskie), Rewal (woj. zachodniopomorskie), Wicko (woj. pomorskie) oraz Biały Dunajec (woj. małopolskie). W większości gmin przeciętne miesięczne dochody mieściły się w przedziale 2,5 – 2,9 tys. zł.

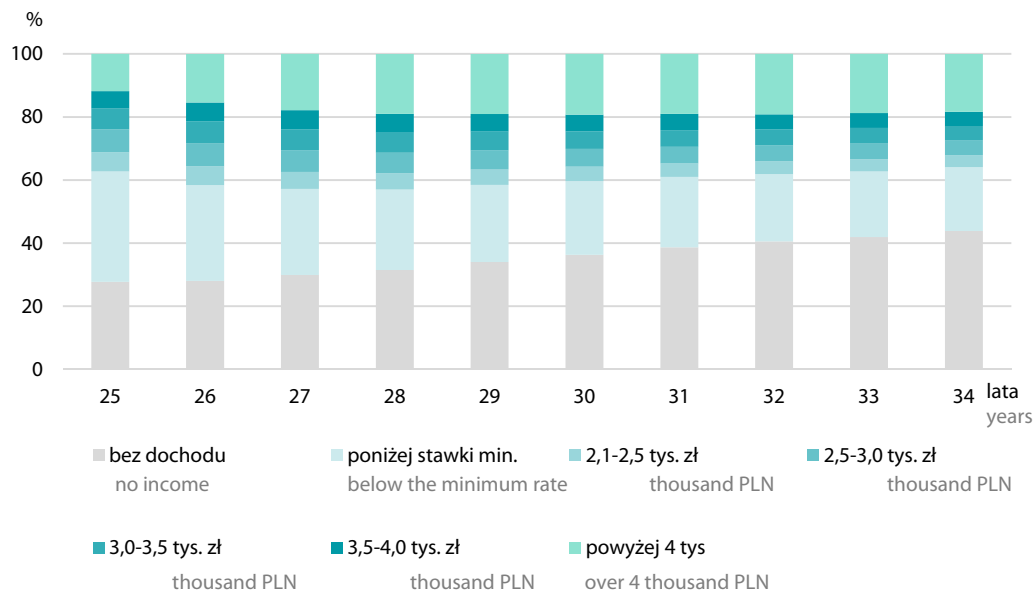
Mapa 6. Średnie miesięczne dochody (brutto) gniazdowników**Map 6. Average monthly (gross) wages and salaries of young adults living with parents**

W grupie referencyjnej średnie miesięczne dochody były wyższe. Wysokimi dochodami charakteryzowali się szczególnie mieszkańcy największych miast: m.st. Warszawy, Krakowa i Wrocławia, przeciętne miesięczne dochody wynosiły w nich powyżej 4,5 tys. zł (w Warszawie przekroczyły 5,1 tys. zł). Wśród pozostałych gmin najwyższe wartości odnotowano w gminach województwa śląskiego i dolnośląskiego. Z kolei średnie miesięczne dochody poniżej stawki minimalnej odnotowano w 20 gminach, spośród których aż 8 zlokalizowanych było w województwie lubelskim.

Mapa 7. Średnie miesięczne dochody (brutto) w grupie referencyjnej
Map 7. Average monthly (gross) wages and salaries in the reference group

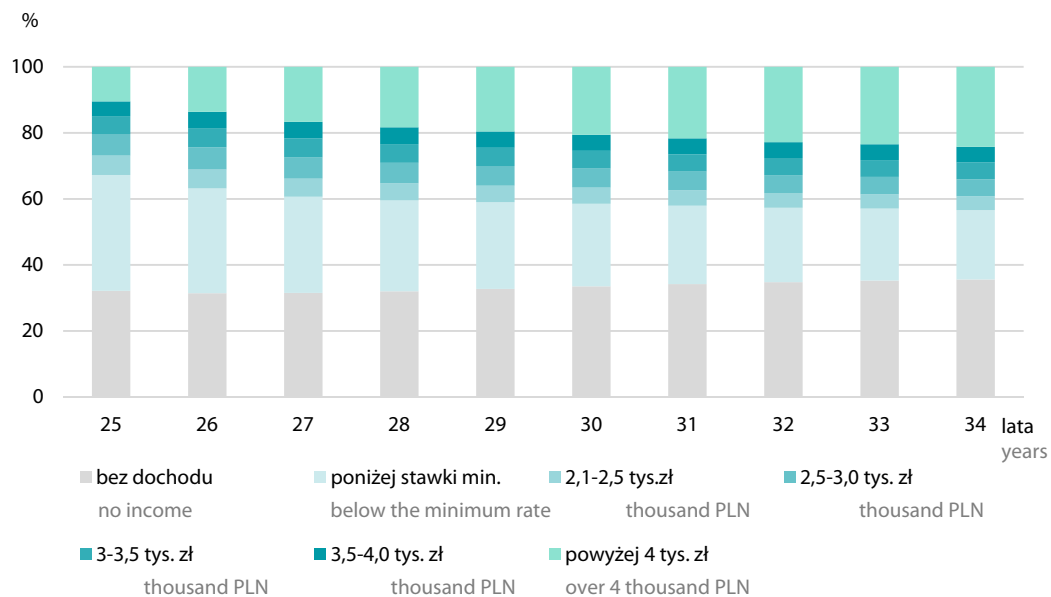

Widoczna jest również zależność pomiędzy wysokością średniego miesięcznego dochodu gniazdowników a ich wiekiem. We wszystkich rocznikach udział osób bez dochodu oraz posiadających najniższy dochód (poniżej stawki minimalnej) łącznie kształtował się na zbliżonym poziomie, był wyższy niż 55% (najwyższy w grupie 25 i 34-latków – 63% i 64%). Jednak proporcje zmieniały się wraz ze wzrostem wieku. W grupie 25-latków udział osób bez dochodu wynosił 28%, a odsetek osób z dochodem poniżej stawki minimalnej 35%. W grupie 34-latków proporcje były odwrotne: udział osób bez dochodu był równy 44%, z dochodem poniżej stawki minimalnej – 20%. Ponadto wraz z wiekiem wzrastał również odsetek osób o najwyższych dochodach. W grupie 25-latków 12% osób zarabiało miesięcznie powyżej 4 tys. zł, w grupie 34-latków takie zarobki posiadało 18% osób.

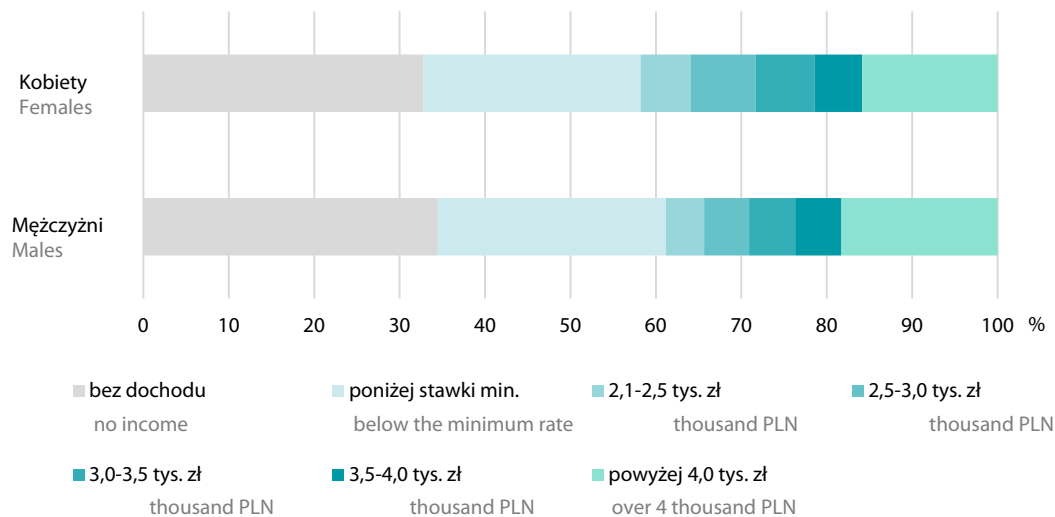
Wykres 8. Średnie miesięczne dochody (brutto) gniazdowników według wieku**Chart 8. Average monthly (gross) wages and salaries of young adults living with parents by age**

W grupie referencyjnej udział osób nieposiadających dochodu był zbliżony wśród wszystkich analizowanych roczników. Różnica pomiędzy grupą 25-latków a 34-latków wynosiła 3,5 p. proc., natomiast wśród gniazdowników różnica ta była równa 16,1 p. proc.

W przypadku osób, których średni miesięczny dochód nie przekraczał stawki minimalnej, udział w obu grupach (gniazdowników i ich rówieśników niemieszkających z rodzicami) kształtował się na zbliżonym poziomie. Różnica dotyczyła osób osiągających najwyższe dochody. W grupie 25-letnich gniazdowników udział osób osiągających średni miesięczny dochód powyżej 4 tys. zł wynosił 12% i był wyższy o 1,4 p. proc. od grupy referencyjnej. Jednak wraz ze wzrostem wieku różnica pomiędzy grupami maleje. Zmiana notowana jest w grupie 29-latków i już w kolejnych rocznikach grupy referencyjnej obserwowany jest wyższy udział osób zarabiających powyżej 4 tys. zł miesięcznie niż w przypadku gniazdowników. W grupie 34-latków różnica pomiędzy gniazdownikami i ich grupą referencyjną wyniosła już 5,9 p. proc.

Wykres 9. Średnie miesięczne dochody (brutto) w grupie referencyjnej według wieku**Chart 9. Average monthly (gross) wages and salaries in the reference group by age**

Sytuacja dochodowa różnie kształtuje się ze względu na płeć badanej populacji. Wśród mężczyzn w wieku 25-34 lata mieszkających z rodzicami 35% nie posiadało dochodów. W przypadku kobiet odsetek ten był nieco niższy i wyniósł 33%. Z kolei udział mężczyzn osiągających najwyższe dochody (powyżej 4 tys. zł miesięcznie) wyniósł 18% i był wyższy o 2,4 p. proc. niż wśród kobiet.

Wykres 10. Średnie miesięczne dochody (brutto) gniazdowników według płci**Chart 10. Average monthly (gross) wages and salaries of young adults living with parents by sex**

W porównaniu z grupą referencyjną większe różnice występują wśród mężczyzn, szczególnie w grupach o najniższych i najwyższych dochodach. W strukturze dochodowej gniazdowników większy jest udział osób bez dochodu (o 3,0 p. proc.) oraz posiadających dochody niższe niż wartość płacy minimalnej (o 3,9 p. proc.), mniejszy – osób o najwyższych dochodach. Średni miesięczny dochód powyżej 4 tys. zł uzyskało 18% mężczyzn z populacji gniazdowników, w grupie referencyjnej odsetek ten był równy 28%.

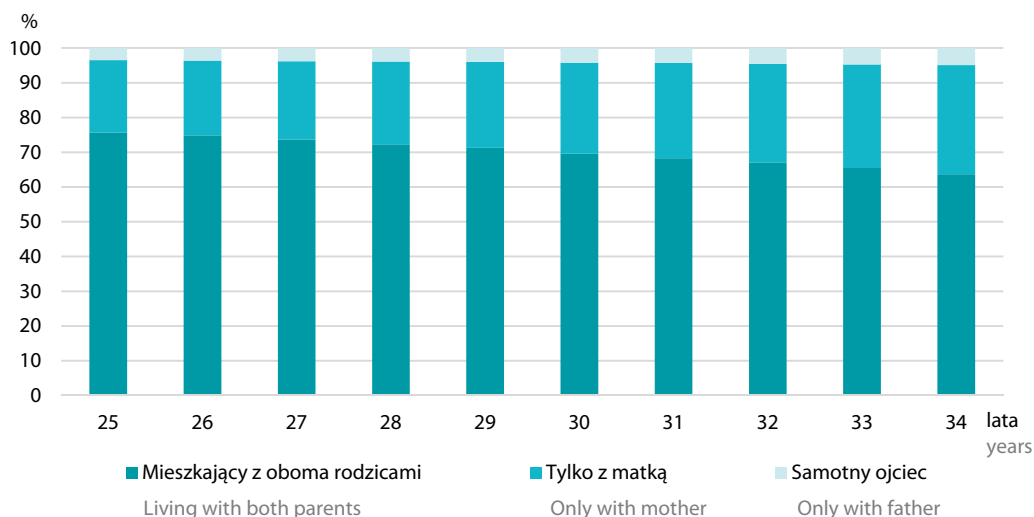
Rodzina gniazdowników

Family of young adults living with parents

Liczba rodzin w Polsce wynosi około 10 mln, z czego blisko 1/5 stanowią samotne matki i samotni ojcowie z dziećmi. Analiza typów rodzin wskazuje, że gniazdownicy znacznie częściej niż osoby w młodszych grupach wieku, mieszkają tylko z jednym rodzicem (29%). Wraz z wiekiem odsetek gniazdowników mieszkających z jednym rodzicem wzrasta. Wśród 25-letnich gniazdowników niespełna ¼ stanowią osoby mieszkające tylko z matką lub tylko z ojcem, natomiast wśród 34-latków odsetek ten wynosi już 36%. W Polsce w przypadku rodzin niepełnych dzieci są znacznie częściej wychowywane przez matkę niż przez ojca. Ze względu na dłuższe przeciętne trwanie życia kobiet dysproporcja ta pogłębia się więc jeszcze bardziej wraz z wiekiem gniazdowników. O ile w grupie 25-latków odsetek osób mieszkających tylko z matką wynosi 21%, o tyle wśród 34-latków stanowi już ponad 31%. Odsetek gniazdowników mieszkających tylko z ojcem wzrasta w tym przedziale wieku o 1,4 p. proc., wynosząc w najstarszej grupie wieku niespełna 5%.

Wykres 11. Gniazdownicy według wieku i typu rodziny

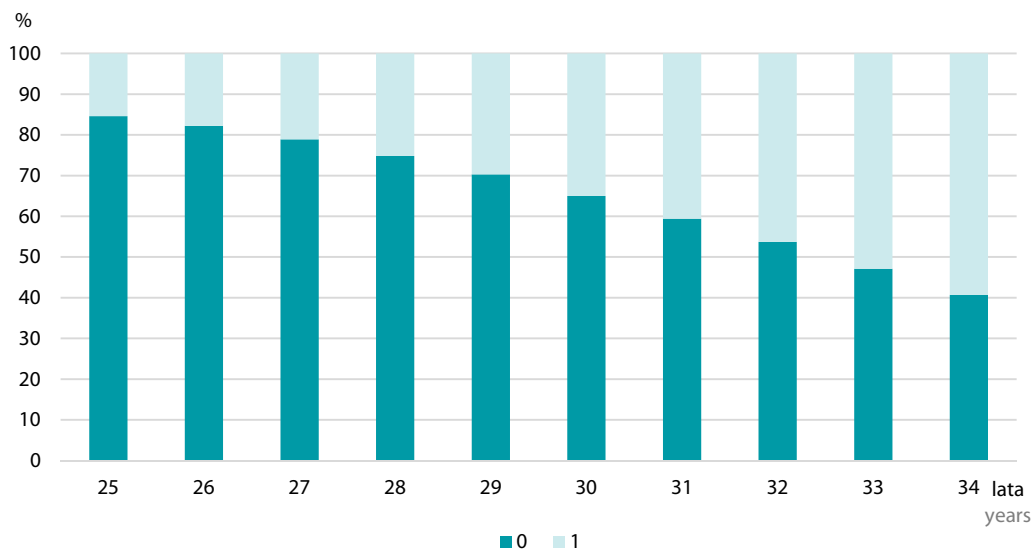
Chart 11. Young adults living with parents by age and type of family

Ze względu na zwiększającą się potrzebę zapewnienia opieki nad starszymi rodzicami, opuszczenie domu rodzinnego staje się coraz trudniejsze im starszy jest gniazdownik. Odsetek 34-latków mieszkających z rodzicami, którzy są w wieku poprodukcyjnym wynosi 40%. W najmłodszym badanym roczniku nie przekracza on natomiast 7%. W znacznie trudniejszej sytuacji znajdują się osoby, które mieszkają tylko z matką lub tylko z ojcem. Blisko 60% 34-latków mieszka z rodzicem, który jest już w wieku poprodukcyjnym. Dla porównania wśród gniazdowników 34-letnich, którzy mieszkają z dwojgiem rodziców w wieku poprodukcyjnym odsetek ten wynosi 29%.

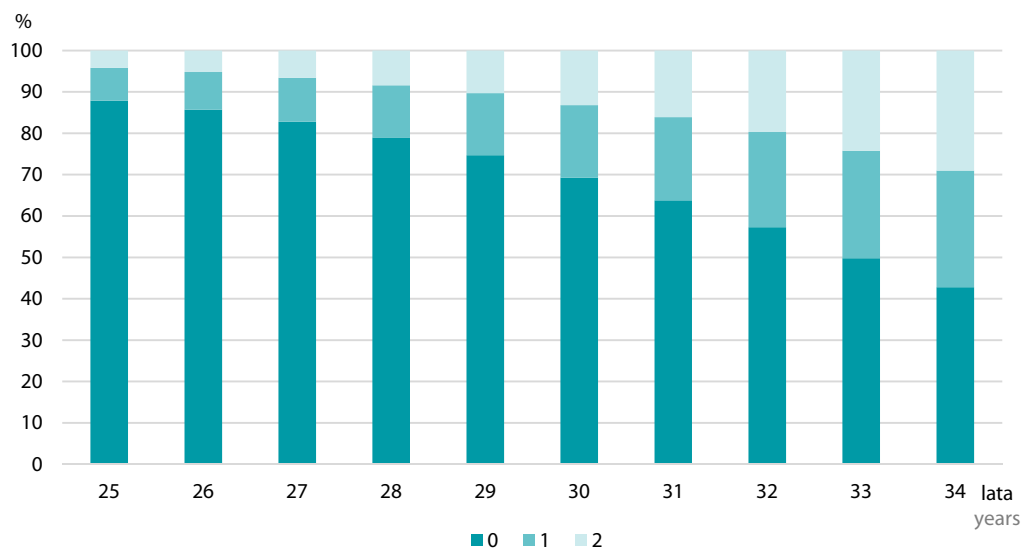
Wykres 12. Gniazdownicy według wieku i liczby samotnych rodziców w wieku poprodukcyjnym

Chart 12. Young adults living with parents by age and number of parents in post-working age

Wykres 13. Gniazdownicy według wieku i liczby rodziców w wieku poprodukcyjnym

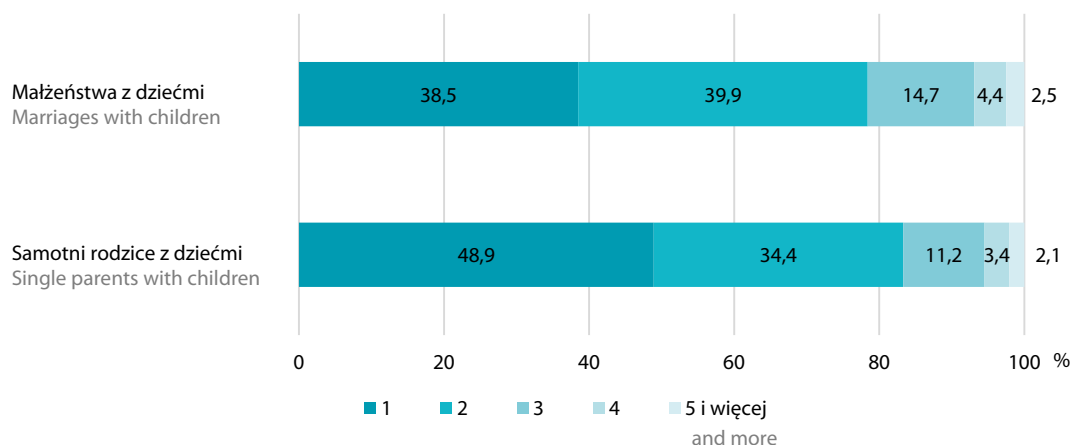
Chart 13. Young adults living with parents by age and number of parents in post-working age

Okolo 42% gniazdowników mieszka jedynie ze swoimi rodzicami. Z rodzicami oraz z jednym bratem lub siostrą zamieszkuje 38% z nich, z dwójką rodzeństwa niespełna 14%, a pozostałe 6% z co najmniej trójką rodzeństwa. W przypadku gniazdowników mieszkających tylko z jednym rodzicem znacznie większy jest odsetek osób nieposiadających rodzeństwa lub niemieszkających z rodzeństwem niż wśród gniazdowników mieszkających z dwojgiem rodziców. W rodzinach niepełnych mniejsza jest również liczba rodzeństwa gniazdowników.

Wykres 14. Gniazdownicy według typów rodzin i liczby dzieci w tych rodzinach

Chart 14. Young adults living with parents by type of family and number of children in these families

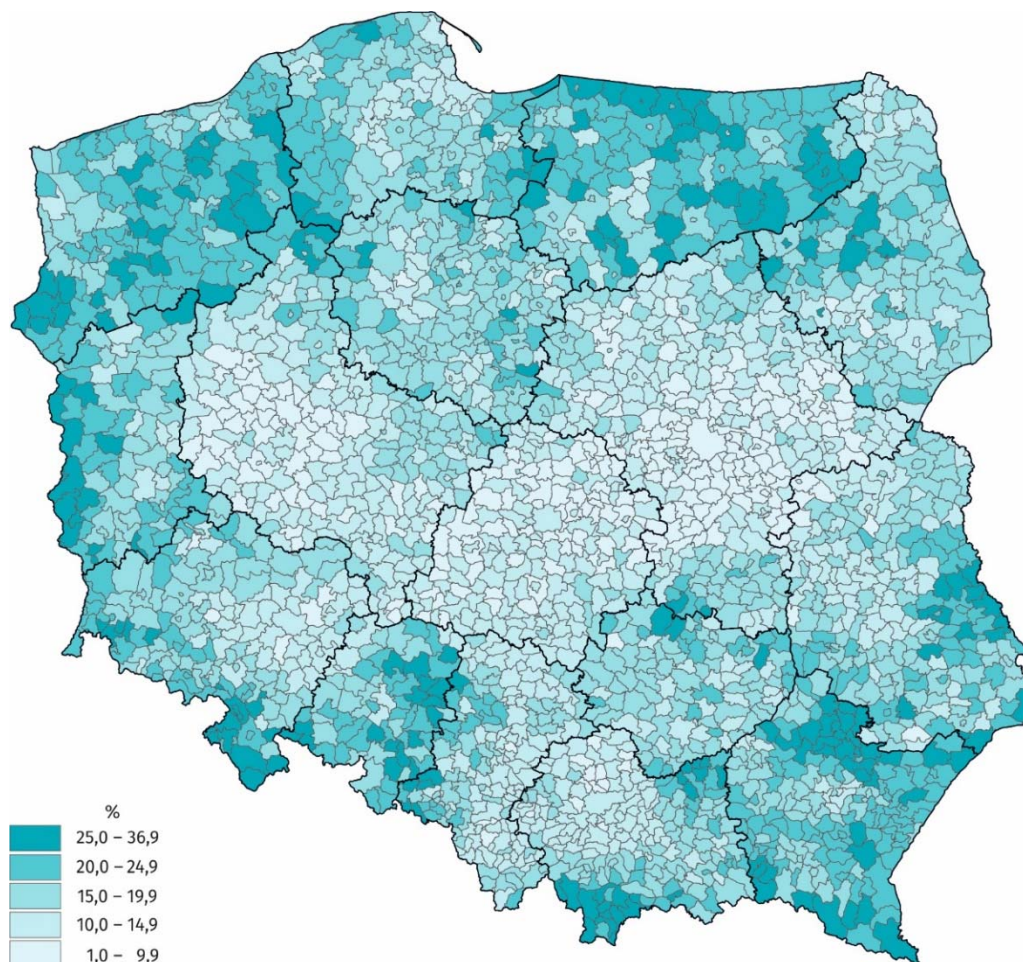
Dziedziczenie aktywności ekonomicznej w rodzinach gniazdowników

Inheriting of economic activity in families of young adults living with parents

W przypadku zjawiska gniazdownictwa bardzo istotne jest przekazywanie w rodzinach wzorców w zakresie aktywności ekonomicznej. W 2018 roku 15,7% gniazdowników w Polsce nie pracowało i jednocześnie miało przynajmniej jednego rodzica, który był nieaktywny zawodowo⁵. Najwyższy odsetek gniazdowników „dziedziczących” brak aktywności zawodowej charakteryzował głównie województwa: podkarpackie, warmińsko-mazurskie, zachodniopomorskie i opolskie (po około 20%). Wyraźnie najniższe wartości analizowanej zmiennej wystąpiły natomiast w Polsce centralnej – na Mazowszu i w województwie łódzkim (po 11%) oraz Wielkopolsce (12%). Spośród miast wojewódzkich najniższym odsetkiem gniazdowników „dziedziczących” brak aktywności zawodowej charakteryzowała się Warszawa i Poznań (po około 8%), zaś najwyższym – Białystok (17%).

⁵ Zgodnie z przyjętą metodologią do nieaktywnych zawodowo zaliczone zostały osoby biernie lub bezrobotne (określone na podstawie danych z rejestru ZUS i/lub KRUS) oraz osoby występujące poza rejestracją w wieku produkcyjnym.

Mapa 8. Udział niepracujących gniazdowników posiadających niepracujących rodziców
Map 8. Share of non-working young adults living with non-working parents

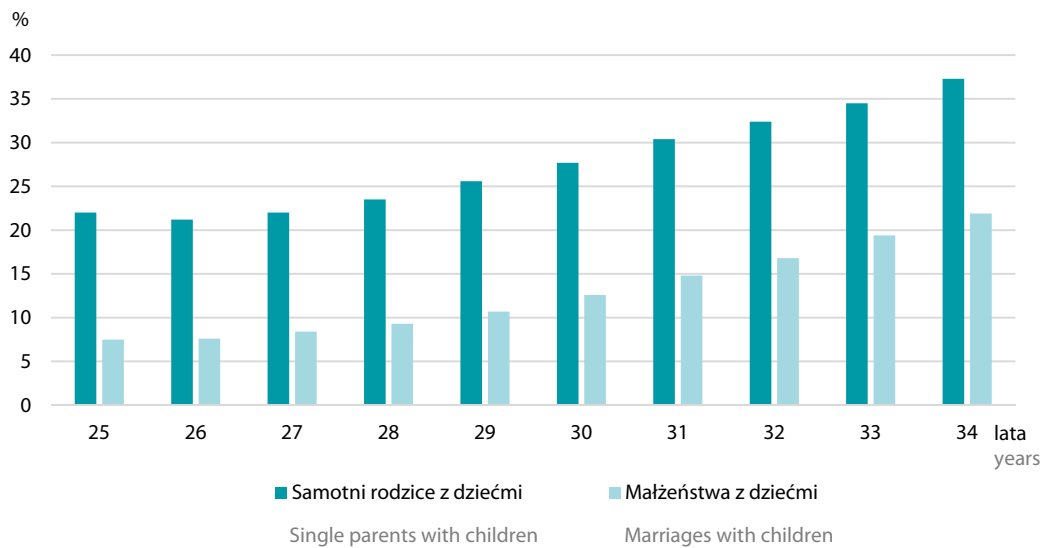

Usamodzielnienie się osób młodych może być szczególnie problematyczne w rodzinach, w których gniazdownik nie pracuje, a jego rodzic (w przypadku rodzin niepełnych) lub rodzice są bezrobotni, bierni zawodowo lub w wieku poprodukcyjnym⁶. W 2018 roku w takiej sytuacji znalazło się 15,9% osób w wieku od 25 do 34 lat mieszkających w domu rodzinnym. W rodzinach niepełnych wskaźnik ten był znacznie wyższy niż w rodzinach z dwojgiem rodziców (odpowiednio 27% i 11%). Dodatkowo sukcesywnie wzrastał on wraz z wiekiem gniazdowników. W przypadku 34-latków mieszkających z jednym rodzicem wynosił on aż 37%, podczas gdy wśród rówieśników mieszkających z obojgiem rodziców – 22%.

⁶ Aby został spełniony warunek gniazdownik musiał być osobą bezrobotną lub bierną zawodowo i – w przypadku rodzin niepełnych – rodzic także musiał być nieaktywny zawodowo lub być w wieku poprodukcyjnym, zaś w przypadku rodzin, w których byli obaj rodzice każdy z nich musiał być nieaktywny zawodowo, każdy w wieku poprodukcyjnym lub jeden z nich nieaktywny zawodowo i jeden w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 15. Udział niepracujących gniazdowników posiadających niepracujących rodziców lub rodziców w wieku poprodukcyjnym według wieku gniazdowników i typów rodzin

Chart 15. Share of non-working young adults with non-working or post-working age parents by age of young adults and type of family

METODOLOGIA BADANIA

METHODOLOGY OF STUDY

Wykorzystane źródła danych

Data sources

Prace związane z określeniem populacji badania poprzedziło wytypowanie do tego badania rejestrów administracyjnych. Ich wybór nastąpił w oparciu o wiedzę ekspercką dotyczącą ich zawartości informacyjnej oraz parametry jakościowe. Wybrane zostały najbardziej rzetelne źródła danych, charakteryzujące się zgodnością definicyjną jednostek (osoby), zawierające zmienne mające kluczowe znaczenie zarówno ze względu na zawartość informacyjną, jak również ze względu na możliwość zapewnienia wysokiej integralności zasobów.

Wybrane do określenia populacji badania zasoby informacyjne:

- Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności (PESEL) w zakresie osób zameldowanych na pobyt stały lub na pobyt czasowy na terenie Polski; osób wymeldowanych z pobytu stałego; osób, które wyjechały z Polski (WYMELD); osób, które wyemigrowały z Polski na pobyt stały;
- Centralny Rejestr Podmiotów – Krajowej Ewidencji Podatników (KEP) w zakresie osób fizycznych (podatników) prowadzących i nieprowadzących działalności gospodarczej;
- Kompleksowy System Informatyczny Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (ZUS) – Centralny Rejestr Ubezpieczonych oraz Centralny Rejestr Płatników Składek, w zakresie osób fizycznych (ubezpieczonych oraz płatników składek); osób ubezpieczonych/ świadczeniobiorców, dla których stwierdzono fakt otwartego zgłoszenia do ubezpieczeń;
- System KRUS nSIU w zakresie osób ubezpieczonych oraz pobierających świadczenia rolnicze;
- Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ) w zakresie osób ubezpieczonych;
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), w zakresie osób fizycznych – producentów rolnych oraz posiadaczy zwierząt gospodarskich: świń, bydła, owiec i kóz.

Wybrane do scharakteryzowania populacji badania zasoby informacyjne:

- Zintegrowany System Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym (POL-on) w zakresie umożliwiającym scharakteryzowanie aktywności edukacyjnej badanej populacji;
- System Informacji Oświatowej w zakresie umożliwiającym scharakteryzowanie aktywności edukacyjnej badanej populacji;
- Kompleksowy System Informatyczny Zakładu Ubezpieczeń Społecznych – Centralny Rejestr Ubezpieczonych oraz Centralny Rejestr Płatników Składek w zakresie umożliwiającym wyliczenie zmiennych charakteryzujących aktywność ekonomiczną badanej populacji;
- System KRUS nSIU w zakresie umożliwiającym wyliczenie zmiennych charakteryzujących aktywność ekonomiczną badanej populacji;
- Ministerstwa Finansów (SIP-PIT 03): dane (PIT-11, PIT-40) dotyczące podatników podatku dochodowego od osób fizycznych nieprowadzących samodzielnie działalności gospodarczej.

Wszystkie informacje zawarte w zbiorach administracyjnych wykorzystywane do określenia i scharakteryzowania populacji badania zawierały dane aktualne na dzień 31.12.2018 roku.

Procedura badawcza

Research procedure

Kontrola poprawności i kompletności oraz standaryzacja danych

Na wszystkich wybranych do badania źródłach wykonano proces przekształcenia administracyjnych zbiorów danych, który ma na celu podniesienie jakości danych wejściowych, tak aby były one jak najbardziej poprawne, dokładne, spójne i przydatne. Wszystkie zbiory danych zostały sprawdzone pod kątem występowania w nich zapisów powielonych, niedokładnych, nieaktualnych, błędnych oraz nieprawidłowo sformatowanych. Zaobserwowane nieprawidłowości zostały usunięte poprzez zastosowanie złożonych procedur obejmujących: deduplikację, standaryzację oraz uzupełnianie danych.

Szczególny nacisk położono na weryfikację danych adresowych, niezbędnych do dokładnego określenia punktów w przestrzeni, a tym samym do uzyskania prawidłowego wyniku badania. Działania na zmiennych adresowych polegały na ujednoczeniu sposobu zapisu nazw zgodnie ze standardami Krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego (TERYT). Podczas prac:

- usunięto błędne znaki, błędy literowe oraz nadmiarowe informacje;
- rozwinięto niepoprawnie zapisane skróty;
- usunięto powtórzone wpisy;
- rozdzielono występujące jako wartość jednej zmiennej informacje dotyczące adresu i przyporządkowano je do oddzielnych, właściwych elementów zmiennych adresowych;
- uzupełniono brakujące elementy nazw;
- dopisano przedrostki do nazw ulic;
- brakujące informacje uzupełniono na podstawie pozostałych wartości w zmiennych adresowych;
- lokalizacjom przypisano kody TERYT jednostek podziału terytorialnego, miejscowości oraz symbole ulic.

Budowa populacji

Pierwszym etapem budowy zbioru danych zawierającego analizowaną populację było zebranie i scalenie wszystkich numerów PESEL z wyselekcjonowanych rejestrów administracyjnych. Działanie takie, czyli łączenie jednostek z wielu źródeł danych pozwala bowiem otrzymać kompletną listę jednostek wchodzących w skład populacji badania. Ze względu na to, że zakres podmiotowy w rejestrach może częściowo pokrywać - a więc w różnych rejestrach może występować informacja o tych samych jednostkach - przyjęto zasadę inkrementalnego zasilania tworzonego zbioru populacji numerami PESEL wybierając identyfikator jednokrotnie według określonej algorytmem hierarchii zbiorów.

Na uzyskanym zbiorze numerów PESEL przeprowadzone zostały działania minimalizujące wystąpienie błędów związanych z nadreprezentacją, czyli z występowaniem w wyniku zbyt dużej liczebności jednostek niż wynika to ze stanu faktycznego. Zastosowano kilka kryteriów eliminacji osób niespełniających założeń definicyjnych populacji. Wyłączono numery PESEL osób uznanych za zmarłe, zamieszkałe lub pobierające świadczenia poza Polską oraz występujące tylko w jednym rejestrze.

Wyprowadzenie cech badania

Kolejnym etapem prac było wyprowadzenie cech badania, niezbędnych do wygenerowania późniejszych statystyk i przedziałów.

Ze względu na fakt, że identyfikator PESEL zawiera zakodowaną informację o dacie urodzenia i oznaczenie płci osoby, przy tworzeniu zmiennych *data urodzenia* oraz *płeć* naturalnym wyborem było

pobranie tej informacji i zasilenie zmiennych uzyskanymi wartościami dla wszystkich numerów PESEL tworzących populację. Następnie, na podstawie utworzonej zmiennej *data urodzenia* oraz właściwego momentu referencyjnego (31.12.2018 r.), utworzona została zmienna *wiek* (w latach ukończonych).

Dołączanie zmiennych adresowych

Dołączanie zmiennych, także tych adresowych, wiąże się z koniecznością integracji zbiorów, a tym samym z wyborem metody łączenia. W przypadku niniejszego badania zastosowano metodę deterministyczną. Kluczem łączenia pomiędzy poszczególnymi źródłami danych był identyfikator PESEL, który ze względu na swą unikalność umożliwia łączenie zapisów z dwóch lub więcej źródeł poprzez jednoznaczne wskazanie rekordów dotyczących tych samych jednostek badania.

Dołączanie zmiennych adresowych polegało na wyborze aktualnego adresu zamieszkania z wytypowanych rejestrów administracyjnych.

Do algorytmu wyboru adresu brano pod uwagę 12 adresów z dostępnych źródeł danych:

- adres zamieszkania – ze zbiorów: KEP, ZUS, KRUS, ARiMR, NFZ;
- adres czasowego zameldowania – z PESEL;
- adres stałego zameldowania – ze zbiorów: KEP, PESEL, ZUS;
- adres do korespondencji – ze zbiorów ZUS, KRUS, ARiMR.

Algorytm cechowała duża złożoność bazująca na:

- określonej kolejności pobierania adresów z poszczególnych źródeł danych;
- aktualności danych;
- w przypadku braku możliwości przyporządkowania jednostce adresu zamieszkania – na wyborze innego adresu występującego w dostępnych źródłach danych (tj.: stałego, czasowego, zameldowania lub korespondencji);
- wewnętrznym poziomie spójności zmiennych adresowych.

Poziom spójności to stopień zgodności ciągu zmiennych: *województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica* ze standardem zapisu obowiązującym w Krajowym rejestrze urzędowym podziału terytorialnego kraju (TERYT). Oznacza to, że za stan idealny uważana jest spójność do poziomu ulicy, spójność do poziomu miejscowości (zgodny ciąg województwo, powiat, gmina, miejscowość) lub gminy (zgodny ciąg województwo, powiat, gmina) wymaga poprawy lub uzupełnienia o inne dostępne informacje, a ciąg zmiennych adresowych cechujący się brakiem spójności uważany jest za nieprzydany, o zerowej wartości.

Ze względu na konieczność zachowania logicznej wewnętrznej spójności całego adresu, przeniesienie wartości ze zbiorów administracyjnych następowało dla całego zestawu zmiennych adresowych łącznie, tj. województwa, powiatu, gminy, miejscowości, ulicy, numer budynku, numer lokalu.

Wyodrębnienie rodzin

Spośród populacji badania wyodrębnione zostały rodziny. Zgodnie z definicją stosowaną w statystyce publicznej:

Rodzina (biologiczna) to dwie lub większa liczba osób, które są związane jako mąż i żona, osoby pozostające w związku nieformalnym lub jako rodzic i dziecko. Tak więc rodzina obejmuje parę bez dzieci lub parę z jednym lub większą liczbą dzieci, albo też samotnego rodzica z jednym lub większą liczbą dzieci.

Dziecko to osoba w każdym wieku, która ma oboje lub jednego z rodziców, nie ma współmałżonka i jednocześnie sama nie jest rodzicem.

Pierwszym krokiem wyodrębniania rodzin była parentyzacja, czyli przypisanie rodziców do dzieci w oparciu o numery PESEL i założenia dotyczące: zamieszkiwania pod wspólnym adresem, zgodności nazwisk i imion rodziców, różnicy wieku między dziećmi i ich potencjalnymi rodzicami.

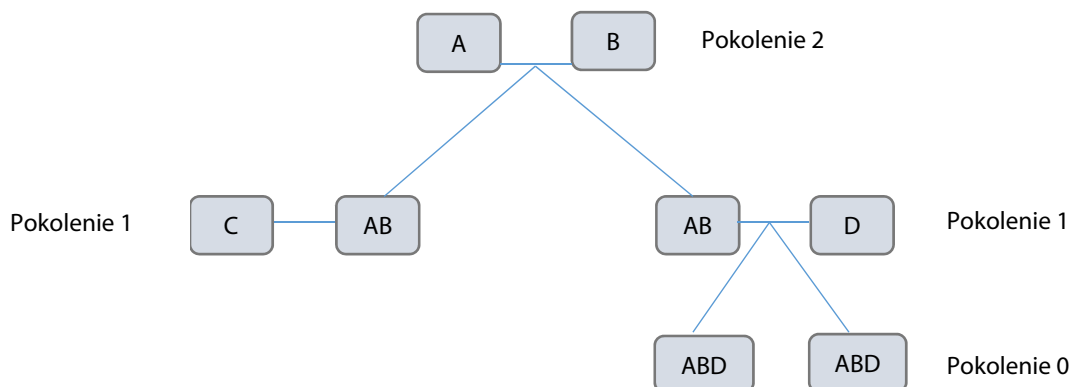
Badanie zgodności nazwisk dotyczyło wszystkich możliwych kombinacji nazwisk pierwszych i drugich (jeżeli wystąpiły u którejkolwiek z osób).

Właściwy proces wyodrębniania rodzin został podzielony na trzy etapy. Pierwszy etap obejmował nadanie odpowiedniego numeru pokolenia każdej osobie. Brak numeru pokolenia dla osób, które nie mają ani rodziców ani dzieci występujących w badanej populacji.

Ponieważ wyodrębnianie rodzin rozpoczyna się zawsze od najmłodszego pokolenia należało ustalić, do którego pokolenia należy dana osoba. W tym celu w pierwszej kolejności zbadano, czy osoba będąca dzieckiem (z wypełnionym numerem PESEL matki lub ojca) jest jednocześnie rodzicem innej osoby. Jeżeli nie takiej osobie nadawano POKOLENIE=0. Następnie rodzicowi/rodzicom dzieci z POKOLENIE=0 nadawano POKOLENIE=1, z kolei ich rodzicowi/rodzicom POKOLENIE=2 itd., aż do ostatniego występującego rodzica, który nie jest jednocześnie dzieckiem żadnej osoby.

Po nadaniu numeru pokolenia, dla przypadków, gdzie numer pokolenia został nadany więcej niż jeden raz, zostawiano najwyższy numer pokolenia. Następnie dla całego zbioru stosowano warunek, że dla dzieci osób z przypisanym pokoleniem $n > 1$, przypisywano numer pokolenia $n-1$. Działanie takie służyło ujednoczeniu numeru pokolenia dla poszczególnych generacji (np. rodzeństwo powinno występować w tym samym pokoleniu).

Rys. 1. Schemat ustalania numeru pokolenia

Drugi etap wyodrębniania rodzin polegał na przypisaniu osób do konkretnej rodziny.

W pierwszym etapie wyodrębniano rodziny typu małżeństwo, tzn. dla każdej osoby, która miała wypełniony numer PESEL współmałżonka i jej i współmałżonkowi nadawany był ten sam identyfikator rodziny oraz odpowiednia pozycja w rodzinie w zależności od płci, tj. mąż lub żona.

Drugi etap polegał na dopisywaniu dzieci do rodzin małżonków lub tworzenie nowych rodzin samotnych matek lub ojców z dziećmi. W tym celu badane były kolejne osoby z daną wartością cech POKOLENIE, tzn. w pierwszej kolejności badane były wszystkie osoby z POKOLENIE=0, następnie z POKOLENIE=1, itd.

W trzecim etapie określono typ rodziny biologicznej oraz ustalono pozycję poszczególnych osób w rodzinie.

Kończącym etapem było przypisanie terytorialnie wyodrębnionych rodzin. Wyodrębnione rodziny przypisano terytorialnie na podstawie miejsca zamieszkania (gminy) przedstawicieli rodzin.

Wyodrębnienie populacji gniazdowników i ich rodzin

Spośród populacji badania wyodrębniona została populacja gniazdowników. Na potrzeby niniejszego badania przyjęto, że:

Gniazdownik to osoba w wieku 25-34 lata mieszkająca z rodzicami, nieposiadająca współmałżonka i niebędąca sama rodzicem. Populacja gniazdowników nie obejmuje osób rozwiedzionych oraz wdowców.

Definicja gniazdownika różni się od definicji stosowanej w badaniu EU-SILC, w którym nie stosuje się ograniczeń dla stanu cywilnego.

W związku z przyjętą definicją populację wyjściową tworzyły osoby w wieku od 25 do 34 lat, z pozycją w rodzinie „dziecko” i stanem cywilnym: kawaler/panna/nieustalony.

Grupę referencyjną stanowią osoby w wieku 25-34 lata niemieszkaące z rodzicami (populacja tej grupy wieku jest dopełnieniem dla populacji gniazdowników). Znajdują się w niej single, osoby, które założyły własną rodzinę lub są rozwiedzione.

Wyliczenie zmiennych charakteryzujących gniazdowników i ich rodziny

1. Aktywność edukacyjna

Z Systemu Informacji Oświatowej oraz Zintegrowanego Systemu Informacji o Nauce i Szkolnictwie Wyższym (POL-on) pozyskano dane dotyczące aktywności edukacyjnej, tj. informacje czy dana osoba jest uczniem, studentem lub doktorantem.

Każdej osobie populacji badania w wieku od 25 do 34 lat, która figurowała w wyżej wymienionych rejestrach przypisano wartość 1, pozostałym osobom przypisano wartość 0.

2. Aktywność ekonomiczna

W celu dokonania charakterystyki gniazdowników pod względem aktywności ekonomicznej wykorzystano dane z rejestrów ZUS i KRUS. Pełny wykaz kodów tytułów ubezpieczeń ZUS uwzględnionych w badaniu w podziale na osoby pracujące, bezrobotne i bierne zawodowo przedstawia Tablica 1.

Tablica 1. Wykaz kodów tytułu ubezpieczenia ZUS zaliczonych do pracujących, bezrobotnych i biernych na potrzeby badania

Kod tyt. ubezp. ZUS	Podmiot podstawowy wraz z rozszerzeniem	Pracujący	Bezrobotny	Bierny zawodowo
01 10	pracownik podlegający ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		
01 11	pracownik podlegający ubezpieczeniom społecznym i z mocy przepisów szczególnych niepodlegający ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		
01 12	osoba pobierająca świadczenie szkoleniowe wypłacane po ustaniu zatrudnienia			X
01 20	pracownik młodociany	X		
01 24	były pracownik mianowany lub były urzędnik służby cywilnej, z którym został rozwiązany stosunek pracy, pobierający świadczenie pieniężne za okres po ustaniu zatrudnienia			X
01 25	pracownik podlegający ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu, opłacający składki na własne ubezpieczenia w przypadku określonym w art. 109 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 z dnia 21 marca 1972 r. w sprawie wykonywania rozporządzenia Rady (EWG) nr 1408/71 w sprawie stosowania systemów zabezpieczenia społecznego do pracowników najemnych, osób prowadzących działalność na własny rachunek i do członków ich rodzin przemieszczających się we Wspólnocie (Dz. Urz. WE L 74 z 27.03.1972, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 05, t. 1, str. 35), zwanego dalej „rozporządzeniem Rady (EWG) nr 574/72” albo w art. 21 ust. 2 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009 r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz. Urz. UE L 284 z 30.10.2009, str. 1), zwanego dalej „rozporządzeniem Rady (WE) nr 987/2009”	X		
01 26	pracownik podlegający ubezpieczeniom społecznym i z mocy przepisów szczególnych niepodlegający ubezpieczeniu zdrowotnemu, opłacający składki na własne ubezpieczenia w przypadku określonym w art. 109 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 albo w art. 21 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 987/2009	X		
02 00	osoba wykonująca pracę nakładczą	X		
03 10	członek rolniczej spółdzielni produkcyjnej, spółdzielni kółek rolniczych lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną	X		

Kod tyt. ubezpie. ZUS	Podmiot podstawowy wraz z rozszerzeniem	Pracujący	Bezrobotny	Bierny zawodowo
03 20	osoba wykonująca pracę w spółdzielni lub w gospodarstwie rolnym spółdzielni na innej podstawie niż stosunek pracy, niebędąca jej członkiem i wynagradzana według zasad obowiązujących członków spółdzielni, w tym kandydat na członka spółdzielni	X		
04 11	osoba wykonująca umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług	X		
04 17	osoba wykonująca umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług, z mocy przepisów szczególnych niepodlegająca ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		
04 21	osoba współpracująca z osobą wykonującą umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług	X		
04 24	osoba współpracująca z osobą wykonującą umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług z mocy przepisów szczególnych niepodlegająca ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		
04 26	osoba wykonująca umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług, opłacająca składki na własne ubezpieczenia w przypadku określonym w art. 109 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 albo w art. 21 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 987/2009	X		
04 28	osoba wykonująca umowę agencyjną, umowę zlecenia lub umowę o świadczenie usług, z mocy przepisów szczególnych niepodlegająca ubezpieczeniu zdrowotnemu, opłacająca składki na własne ubezpieczenia w przypadku określonym w art. 109 rozporządzenia Rady (EWG) nr 574/72 albo w art. 21 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 987/2009	X		
04 30	osoba sprawująca opiekę nad dziećmi na podstawie umowy uaktywniającej w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. Nr 45, poz. 235), dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia stanowi kwota nie wyższa niż wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę	X		
04 31	osoba sprawująca opiekę nad dziećmi na podstawie umowy uaktywniającej w rozumieniu ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia stanowi nadwyżka ponad kwotę minimalnego wynagrodzenia za pracę	X		

Kod tyt. ubezpie. ZUS	Podmiot podstawowy wraz z rozszerzeniem	Pracujący	Bezrobotny	Bierny zawodowo
05 10	osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych niemająca ustalonego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 60 % kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, oraz osoba prowadząca niepubliczną szkołę, placówkę lub ich zespół, na podstawie przepisów o systemie oświaty	X		
05 11	osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność	X		
05 12	osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych mająca ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 60 % kwoty przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia	X		
05 13	osoba niepełnosprawna, która po raz pierwszy podjęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej i skorzystała z dofinansowania składek na ubezpieczenia społeczne ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na podstawie art. 25 ust. 3b ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2008 r., a obecnie ma obowiązek dopłaty składek i przekazuje po dniu 30 czerwca 2008 r. dokumenty rozliczeniowe korygujące za okres do grudnia 2007 r.	X		
05 20	twórca	X		
05 30	artysta	X		
05 40	osoba prowadząca pozarolniczą działalność w zakresie wolnego zawodu	X		
05 43	wspólnik jednoosobowej spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz wspólnicy spółki jawnej, komandytowej lub partnerskiej	X		
05 44	osoba prowadząca pozarolniczą działalność, z mocy przepisów szczególnych niepodlegająca ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		
05 45	osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność, z mocy przepisów szczególnych niepodlegająca ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		

Kod tyt. ubezpie. ZUS	Podmiot podstawowy wraz z rozszerzeniem	Pracujący	Bezrobotny	Bierny zawodowo
05 70	osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą niemająca ustalonego prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 30 % kwoty minimalnego wynagrodzenia	X		
05 72	osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą mająca ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, dla której podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi zadeklarowana kwota nie niższa niż 30 % kwoty minimalnego wynagrodzenia	X		
05 80	osoba prowadząca pozarolniczą działalność, której zasiłek macierzyński nie przekracza kwoty świadczenia rodzicielskiego	X		
05 81	osoba współpracująca z osobą prowadzącą pozarolniczą działalność, której zasiłek macierzyński nie przekracza kwoty świadczenia rodzicielskiego	X		
06 10	poseł lub senator pobierający uposażenie	X		
07 10	stypendysta sportowy pobierający stypendium podlegający z tego tytułu ubezpieczeniom społecznym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu albo wyłącznie ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		
07 20	stypendysta sportowy pobierający stypendium podlegający z tego tytułu wyłącznie ubezpieczeniom społecznym	X		
08 00	osoba wykonująca odpłatnie pracę na podstawie skierowania do pracy, w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania	X		
09 10	osoba bezrobotna pobierająca zasiłek dla bezrobotnych, osoba pobierająca świadczenie integracyjne		X	
09 11	osoba bezrobotna niepobierająca zasiłku dla bezrobotnych lub stypendium		X	
09 20	osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania szkolenia, stażu lub przygotowania zawodowego dorosłych, na które została skierowana przez powiatowy urząd pracy lub inny niż powiatowy urząd pracy podmiot kierujący oraz osoba pobierająca stypendium w okresie odbywania studiów podyplomowych	X		
09 40	osoba zamieszkała w Rzeczypospolitej Polskiej pobierająca zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne			X
09 41	osoba pobierająca zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne, zamieszkała w			X

Kod tyt. ubezpie. ZUS	Podmiot podstawowy wraz z rozszerzeniem	Pracujący	Bezrobotny	Bierny zawodowo
	innym niż Rzeczpospolita Polska państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA)			
10 10	duchowny, nieprowadzący pozarolniczej działalności gospodarczej, opłacający składkę od minimalnej podstawy wymiaru	X		
10 11	duchowny, nieprowadzący pozarolniczej działalności gospodarczej, opłacający składkę od minimalnej podstawy oraz od zadeklarowanej nadwyżki ponad minimalną podstawę wymiaru, należną za okres do dnia 31 marca 2004 r.	X		
10 12	duchowny, nieprowadzący pozarolniczej działalności gospodarczej, opłacający składkę od zadeklarowanej nadwyżki ponad minimalną podstawę wymiaru	X		
10 20	duchowny, nieprowadzący pozarolniczej działalności gospodarczej, będący członkiem zakonu kontemplacyjno-klauzurowego lub misjonarzem, opłacający składkę od minimalnej podstawy wymiaru			X
10 50	alumn seminarium duchownego, nowicjusz, postulant i juniorysta, podlegający ubezpieczeniu zdrowotnemu			X
11 10	żołnierz niezawodowy w służbie czynnej	X		
11 11	osoba odbywająca służbę zastępczą	X		
11 12	osoba odbywająca nadterminową zasadniczą służbę wojskową	X		
11 13	osoba odbywająca okresową służbę wojskową	X		
11 14	funkcjonariusz w służbie kandydackiej oraz kandydat na żołnierza zawodowego	X		
11 20	żołnierz zawodowy	X		
11 30	funkcjonariusz Policji	X		
11 31	funkcjonariusz Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu	X		
11 32	funkcjonariusz Straży Granicznej	X		
11 33	funkcjonariusz Państwowej Straży Pożarnej	X		
11 34	funkcjonariusz Służby Celno-Skarbowej	X		
11 35	funkcjonariusz Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego albo Biura Ochrony Rządu	X		
11 40	funkcjonariusz Służby Więziennej	X		
11 50	osoba w stanie spoczynku pobierająca uposażenie			X
11 51	osoba pobierająca uposażenie rodzinne			X
11 52	osoba pobierająca uposażenie po zwolnieniu ze służby lub świadczenia pieniężne o takim samym charakterze			X

Kod tyt. ubezpie. ZUS	Podmiot podstawowy wraz z rozszerzeniem	Pracujący	Bezrobotny	Bierny zawodowo
11 53	żołnierz lub funkcjonariusz, za którego jest obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w związku ze zwolnieniem ze służby lub utratą prawa do emerytury bądź renty			X
12 11	osoba przebywająca na urlopie wychowawczym	X do 3 m-cy		X od 3 m-cy
12 40	osoba pobierająca zasiłek macierzyński	X		
13 10	osoba, która na podstawie odrębnych przepisów lub układów zbiorowych pracy pobiera świadczenie socjalne wypłacane w czasie urlopu innego niż kolejowy			X
13 20	osoba pobierająca zasiłek socjalny na czas przekwalifikowania zawodowego i poszukiwania nowego zatrudnienia			X
13 21	osoba, która na podstawie odrębnych przepisów lub układów zbiorowych pracy pobiera świadczenie socjalne wypłacane w czasie urlopu kolejowego			X
13 22	osoba pobierająca świadczenie socjalne w okresie zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy	X		
14 22	świadczeniobiorca, za którego jednostka organizacyjna pomocy społecznej albo wójt, burmistrz lub prezydent miasta ma obowiązek opłacać składki			X
18 11	student lub uczestnik studiów doktoranckich, za którego szkoła wyższa lub jednostka organizacyjna prowadząca studia doktoranckie jest zobowiązana do opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne			X
18 30	słuchacz Krajowej Szkoły Administracji Publicznej			X
20 10	sędzia	X		
20 20	prokurator, ławnik sądowy, aplikant Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury	X		
20 30	sędzia lub prokurator, za którego jest obowiązek opłacenia składek na ubezpieczenia społeczne, w związku z rozwiązaniem lub wygaśnięciem stosunku służbowego			X
21 10	dziecko lub uczeń niepodlegający ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu			X
21 20	słuchacz zakładu kształcenia nauczycieli niepodlegający ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu			X
22 40	członek rady nadzorczej podlegający z tego tytułu wyłącznie ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		
22 41	członek rady nadzorczej, podlegający z tego tytułu ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		

Kod tyt. ubezpie. ZUS	Podmiot podstawowy wraz z rozszerzeniem	Pracujący	Bezrobotny	Bierny zawodowo
22 42	członek rady nadzorczej, podlegający z tego tytułu ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, nie podlegający ubezpieczeniu zdrowotnemu	X		
24 10	osoba objęta dobrowolnym ubezpieczeniem zdrowotnym lub wolontariusz, niepodlegający ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu, za którego składkę na ubezpieczenie zdrowotne dobrowolnie finansuje korzystający, o którym mowa w przepisach o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	X		
25 00	emeryt lub rencista zamieszkały w Rzeczypospolitej Polskiej, którego składka na ubezpieczenie zdrowotne finansowana jest przez świadczeniobiorcę			X
25 01	emeryt lub rencista zamieszkały w innym niż Rzeczpospolita Polska państwie członkowskim Unii Europejskiej lub państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA), którego składka na ubezpieczenie zdrowotne finansowana jest przez świadczeniobiorcę			X
25 10	emeryt lub rencista zamieszkały w Rzeczypospolitej Polskiej, którego składka na ubezpieczenie zdrowotne jest finansowana z budżetu państwa			X
26 00	osoba pobierająca nauczycielskie świadczenie kompensacyjne zamieszkała w Rzeczypospolitej Polskiej			X
27 00	osoba pobierająca emeryturę pomostową zamieszkała w Rzeczypospolitej Polskiej			X

W przypadku rejestru KRUS do osób pracujących zaliczono osoby, dla których spełnione były wszystkie następujące warunki:

- posiadały status w KRUS = A lub status w KRUS = Z i wskaźnik płatnika = T lub status w KRUS = N i wskaźnik płatnika = T i dla danego numeru konta płatnika (z badanego rekordu) w zbiorze KRUS istniał co najmniej jeden rekord o tym samym numerze konta płatnika spełniający warunek status w KRUS = A);
- wskaźnik płatnika = T lub wskaźnik płatnika = N i wskaźnik podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu = T i wskaźnik podlegania ubezpieczeniu wypadkowemu, chorobowemu i macierzyńskiemu = T);
- (wskaźnik płatnika = T i (liczba gospodarstw na koncie płatnika ≥ 1 lub liczba działów specjalnych na koncie płatnika ≥ 1)) lub (wskaźnik płatnika = N i dla danego numeru konta płatnika (z badanego rekordu) w zbiorze KRUS istnieje co najmniej jeden rekord o tym samym numerze konta płatnika spełniający warunek (wskaźnik płatnika = T i (liczba gospodarstw na koncie płatnika ≥ 1 lub liczba działów specjalnych na koncie płatnika ≥ 1)));

- (wskaźnik płatnika = T i (data rozpoczęcia działalności rolniczej <= data referencyjna spisu lub data rozpoczęcia działalności rolniczej jest niewypełniona) lub (wskaźnik płatnika = N i dla danego numeru konta płatnika (z badanego rekordu) w zbiorze KRUS istnieje co najmniej jeden rekord o tym samym numerze konta płatnika spełniający warunek (data rozpoczęcia działalności rolniczej <= data referencyjna spisu lub data rozpoczęcia działalności rolniczej jest niewypełniona));
- wskaźnik pobierania emerytury/renty <> S.

Pozostałe osoby zaklasyfikowano jako biernie zawodowo.

W przypadku gdy osoba znajdowała się zarówno w rejestrze ZUS i KRUS priorytetem przy nadawaniu statusu aktywności ekonomicznej był status „pracujący” w którymkolwiek ze zbiorów, a w przypadku osób niepracujących (zgodnie ze stanem z obu rejestrów) – informacje uzyskane z rejestru ZUS.

W celu skategoryzowania wymiaru czasu pracy pracujących przyjęto następujące założenia. Jeżeli wymiar czasu pracy wyniósł:

- 0 to przyjęto, że brak jest informacji w ZUS o wymiarze czasu pracy lub jest to działalność o innym charakterze (nie włączona do dalszych analiz wymiaru czasu pracy),
- mniej niż 1 przyjęto, że wymiar czasu pracy wynosi *poniżej 1 etatu*,
- 1 przyjęto, że wymiar czasu pracy wynosi *1 etat*,
- więcej niż 1 przyjęto, że wymiar czasu pracy wynosi *powyżej 1 etatu*.

3. Dochody

W celu określenia poziomu dochodu gniazdowników wykorzystano dane z Ministerstwa Finansów.

W badaniu uwzględniono zarówno dochody pochodzące ze stosunku pracy, jak i pochodzące z innych źródeł. Z punktu widzenia niniejszego opracowania istotny był poziom dochodów, a nie ich rodzaj. W związku z powyższym w badaniu znalazły się dochody:

- ze stosunku pracy itp. (m.in. wynagrodzenie zasadnicze, wynagrodzenie za godziny nadliczbowe, dodatki do wynagrodzenia, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop itp.);
- z wypłat z tytułu dniówek obrachunkowych i udziałów w dochodach spółdzielni rolniczej;
- z wynagrodzenia za pracę zwolniony od podatku;
- z emerytur i rent zagranicznych;
- z pracy – tymczasowo aresztowani lub skazani;
- z Funduszy: Pracy i Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych;
- z działalności wykonywanej osobiście;
- z tytułu pełnienia obowiązków społecznych lub obywatelskich;
- z praw majątkowych (w tym autorskich);
- z umowy aktywizacyjnej;
- z innych źródeł oraz innych źródeł zwolnionych od podatku.

Podkreślić należy, że do wyliczenia wartości średniego miesięcznego dochodu wykorzystano dochód podany w zeznaniu podatkowym za cały rok. Z braku możliwości określenia okresu pobierania wynagrodzenia ta sama metoda została zastosowana również w przypadku osób, które nie przepracowały całego roku (pracowały np. sezonowo lub rozpoczęły pracę pod koniec roku).

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAPHY

Balcerzak-Paradowska B. (2018), *Fazy rozwoju rodziny a polityka rodzinna*, [w:] J. Hrynkiewicz, J. Witkowski, A. Potrykowska (red.), *Fazy rozwoju rodziny a polityka społeczna*, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa.

Kotowska I. (2018), *Zmiany zachowań dotyczących rodziny w Polsce po 1989 roku – zakładanie rodziny i rodzicielstwo*, [w:] J. Hrynkiewicz, J. Witkowski, A. Potrykowska (red.), *Fazy rozwoju rodziny a polityka społeczna*, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa.

Kotowska I.E., Matysiak A, Mynarska M. (red.) (2016), *Życie Polaków w świetle danych z badania ankietowego „Generacje i Rodziny”*, Instytut Statystyki i Demografii, Kolegium Analiz Ekonomicznych, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

Piszczałowska-Oleksiewicz M. (2014), *Polscy gniazdownicy. O powodach, dla których dorosłe dzieci mieszkają z rodzicami*, Pogranicze. Studia społeczne. Tom XXIV.

Szukalski P. (2018), *Fazy życia rodziny z perspektywy polityki społecznej*, [w:] J. Hrynkiewicz, J. Witkowski, A. Potrykowska (red.), *Fazy rozwoju rodziny a polityka społeczna*, Rządowa Rada Ludnościowa, Warszawa.